

ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ କଳା

ପ୍ରକାଶକ

ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ

ବେଶର ସାହିତ୍ୟ କଳା

ଲେଖକ:—

ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାନ୍ତି

ପ୍ରକାଶକ—

ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ

ନୂଆ ରାଜଧାନୀ—ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମୂଲ୍ୟ-୫୦ ନୂଆପଇସା

ଆଦ୍ୟ କଥନ

ଆଧୁନିକ ସୁଗରେ ସାହିତ୍ୟ ବହୁମୁଖୀ ହୋଇ ଉଠିଛି । ନାନା ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଓ ପୁଷ୍ଟିସାଧିତ ହେଉଛି । ବେତାର ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଲାଗି ଅନୁକୂଳ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ତେଣୁ ଏଭଳି ବାତାବରଣରେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବପର ହୋଇଛି, ତାକୁ ‘ବେତାର ସାହିତ୍ୟ’ କହିଲେ ବୋଧ-ହୁଏ ଅସଙ୍ଗତ ହେବ ନାହିଁ । ବେତାର ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରସ୍ଥା ଓ ଛୋଟା ସାଧାରଣ ସାହିତ୍ୟର ଲେଖକ ଓ ପାଠକଙ୍କଠାରୁ କେତେକ ଅଂଶେ ଭିନ୍ନ । ବେତାରରେ ନାଟକ ମଧ୍ୟ ପରିବେଷିତ ହେଉଛି । ଯେପରି ଦେଖାଯାଉଛି, ‘ଆକାଶବାଣୀ’କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଅଳ୍ପ କେତେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏକ କଳାମଣ୍ଡିତ ଓ ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଗଢି ଉଠିପାରେ । ଫେର୍ଡିନାଣ୍ଡ, ବେତାର ‘ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଓ ବିଭାଗର କଳାକୌଶଳ ସମ୍ପର୍କରେ ସବସାଧାରଣଙ୍କର କୌତୂହଳ ଜନ୍ମିବା ସ୍ବାଭାବିକ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ, କଟକ ରେଡ଼ିଓ ସ୍ଟେସନର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଏହି ପ୍ରଚେଷ୍ଟା । ‘ସୁର’ବାବୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁପରିଚିତ । ଆଶା କରାଯାଏ, ଏହି ସୁଦ୍ର ପୁସ୍ତିକା ବେତାର ସାହିତ୍ୟର ତଳା ସମ୍ପର୍କରେ ସାହିତ୍ୟହେମୀ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କୁ କେତେକ ତଥ୍ୟ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ ।

ଶୈଳୀ କୁମାର ବ୍ରହ୍ମା

କଟକ

ବେତାର ସାହିତ୍ୟ କଳା

ବେତାର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଂସ୍କୃତିକ ମାଧ୍ୟମ :—

ବେତାର କେନ୍ଦ୍ରର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଯନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ‘ମାଇକ୍ରୋଫୋନ୍’ । ବେତାର ରୂପକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜଗତର ଏହି ନୂତନ ମାଧ୍ୟମକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ‘ମାଇକ୍ରୋଫୋନ୍’କୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେବ । ଶବ୍ଦକୁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଓ ଜୀବନ୍ତ କରି, ମାଇକ୍ରୋଫୋନ୍ ଏହି ନୂତନ ମାଧ୍ୟମର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଂଶରୂପେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥାଏ । ବେତାର ମାଧ୍ୟମରେ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ, ତାହା ‘କୈବଳ ଶ୍ରବଣ ଲାଗି, ଦର୍ଶନ ଲାଗି ନୁହେଁ’ । ଏହାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଗ୍ୟୋଟିଏ ଇଞ୍ଚି ପୂର ସାହାଯ୍ୟରେ ରସ ଆସ୍ବାଦନ କରିବାକୁ ହେବ । ଶବ୍ଦର ତରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ, କଳାକୁ ପରିବେଷଣ କରିବାକୁ ହେବ—ଚକ୍ଷୁହୀନ,

ଅନ୍ଧର ଦୁନିଆ ଲାଗି ଓ ଚାହା ଶ୍ରବଣକରି, ଚକ୍ଷୁହୀନ ମନୁଷ୍ୟ ରସ ଉପକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ । ଏହି ମାଧ୍ୟମ ସୀମିତ ଓ ଜଟିଳ ବୋଲି ମନେ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଫଳଶଃ ରସ ଆତ୍ମାତ୍ମନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲେ, ଏହାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ କଳ୍ପନାମୟ ରହସ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ନିବିଡ଼ ପରିଚୟ ଘଟିଯାଏ । ଗୋଟାଏ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ, ମନୁଷ୍ୟର ସମସ୍ତ କଳ୍ପନା ଅନ୍ଧକାରରୁ ଜାତ । ବାହାରର ଆଲୋକ ଦୂରକର, ଆଖିବୁଜି, ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତାକରେ, ବାହାରର ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଝୁନ ବା କଳ୍ପନାର ଆଲୋକରେ ସେ ପାର ଦୁନିଆକୁ ଦେଖିପାରେ । ବେତାରର ପ୍ରଭୁର, ମନୁଷ୍ୟର ଏହି କଳ୍ପନାବସ୍ଥାରେ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ସେଥିପାଇଁ, ବେତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଲାଗି ଲେକେମାନେ ଏହି କଳ୍ପନାମୟ ମାଧ୍ୟମକୁ ଫଳଶଃ ଉଲ୍ଲେଖ, ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରୁଛନ୍ତି । ରଞ୍ଜନପଣର ନାଟକ ବା ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର-ନାଟକର ମଝିରେ ରହି, ବେତାର ନାଟକ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱକୁ ଫୁଟାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ସେ ସଂପର୍କୀୟ ଅସୁବିଧା ଗୁଡ଼ିକ ଦୂର କରିପାରିବୁ । କେବଳ ଶବ୍ଦର ଚରଂଗ ମଧ୍ୟରେ ଭାବ ପରିବେଷଣ କରି ଦୂର ଦୁରନ୍ତର ମନୁଷ୍ୟ ନିକଟରେ, ବେତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ନିଜକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରେ । ଯୋଜନ ଯୋଜନ ବ୍ୟାପୀ ଦୂରତ୍ୱ—ଦୂରତା—ଏପାରି—ସେପାରିର ଦୂରତ୍ୱ—ବ୍ୟବଧାନକୁ ଭାଙ୍ଗି, ଏହି ମାଧ୍ୟମ ଦେଖି-ଦେଖି ଓ ଜାତି-ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି ଓ କଳାକୁ ପରିଚିତ କରାଇ ପାରିବୁ ।

ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ବୋଧ :—

ଶବ୍ଦର ଚରଂଗ ଲାଗି ‘ଧ୍ୱନି’ ଆବଶ୍ୟକ; ଧ୍ୱନି ବା ଶବ୍ଦ ଓ ଭାଷାର ଶୈଳୀର ସ୍ୱରୂପ କ’ଣ ? ମୁକ୍ତି ଲାଗି ତତ୍ତ୍ୱରେ ଦେଖି

ପଢ଼ିବା ଓ କଥିତ ଭାଷାକୁ ଚକ୍ଷୁରେ ନ ଦେଖି କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣିବା—
 ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଭାଷାର ଧାର ପୃଥକ୍ । ସାଧାରଣ ଭାବରେ
 କହିଲେ, ଅକ୍ଷର, ଶବ୍ଦ, ବା ବାକ୍ୟ ଚକ୍ଷୁ ଆଗରେ ଏକ ଅର୍ଥ
 ପ୍ରଥମେ ସୃଷ୍ଟିକରେ ।—ପାଠଦ୍ୱାରା ମନ ମଧ୍ୟରେ ସଂଯୋଗ
 ହୋଇନ କର, ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ସୃଷ୍ଟିକରେ ;—
 ଏହି ଦୁଇଟି ଅର୍ଥର ସଂଯୋଗ ଫଳରେ ଭାଷାର ଅର୍ଥ
 ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ପାଠ କରିବାର କ୍ଷମତା ଯାହାର ନାହିଁ,
 ଶିକ୍ଷା ଅଭାବରୁ ହେଉ ବା ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି ଅଭାବରୁ ହେଉ, ଲିଖିତ,
 ମୁଦ୍ରିତ ଭାଷାର ଅର୍ଥ ତାହା ପାଖରେ କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କଥିତ
 ବା ଉଚ୍ଚାରିତ ଭାଷା ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଲାଗି ବୋଧଗମ୍ୟ
 ଓ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ । ଚକ୍ଷୁ ଏଠି କାମ କରେ ନା ସତ—କିନ୍ତୁ ବହୁଦୃଷ୍ଟି
 ପରବର୍ତ୍ତରେ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଅଜାବ ଜାଣି ହୁଏ ଏବଂ କଲ୍ପନା ଶକ୍ତି
 ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଅନ୍ତରର ଗନ୍ତନ ସାହାଯ୍ୟରେ
 ଯେ ଅର୍ଥ ଭାଷାରୁ ମିଳେ, ତାହା ସୁନ୍ଦର ଓ ମଧୁର । ପ୍ରକୃତର
 ଅପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣ ସୁସମାକୁ ଉନ୍ନୀଳିତ ଚକ୍ଷୁରେ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତୁ—
 ତାପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଚକ୍ଷୁରେ, ମନ ମଧ୍ୟରେ କଲ୍ପନା କରନ୍ତୁ,
 ପାର୍ଥକ୍ୟ ଏଇ ଯେ, ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ ସୁଖ ଦେବ ଦୁରଭ ରଖି, ଦ୍ୱିତୀୟ
 ଦର୍ଶନ ଶାନ୍ତଦେବ ନିକଟକୁ ଆସି; ସେଥିପାଇଁ କେବଳ ଦୁରଭକୁ
 ଭ୍ରାନ୍ତେନା ବେତାର ମାଧ୍ୟମ, ଏହା କଲ୍ପନାଶକ୍ତିର ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ
 ଶିଖାଏ ।

ଦର୍ଶକ ଓ ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଭାଷା :—

ପଠିତ ଓ କଥିତ ଭାଷାର ଶୈଳୀ ଯେ ପୃଥକ୍ ଏହା ଆମେ
 ଜାଣୁ । ସେଥିପାଇଁ, ଲେଖକମାନଙ୍କର, ବେତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଲାଗି
 ଲେଖିବା ସୁବିଧା, ଶ୍ରବଣ ମାଧ୍ୟମର କେତେକ ସୁବିଧା, ଅସୁବିଧା

ଓ ବିଶେଷତଃ ସହୃଦ ପରିଚିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । କେବଳ କର୍ତ୍ତୃ ଲାଗି ବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣର ଭାଷା ସହୃଦ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ ହେବା ପ୍ରୟୋଜନ । ମଂତର ଅଭିନୟ ବା ବଳିତା, ଅଂଶୁଭାଗୀ ଗୁଳନା ବା ଆଙ୍ଗିକ ପ୍ରୟୋଗର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ, ନିଜକୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ବୋଧଗମ୍ୟ କରେ । ଏଥିପାଇଁ, ଆମେ ସମୟେ, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭାଷଣକୁ ଶୁଣିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁ । ବେତାର ଲେଖକ କିନ୍ତୁ ଏ ସାହାଯ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ । ବଳିତା ବା ଭାଷଣରେ ଶୁଣିବା ଲାଗି ନୂତନତ୍ବ ନ ଥିଲେ ବା ସେପରି କିଛି ବିଶେଷତ୍ବ ନ ଥିଲେ, ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହୁଏନାହିଁ । ବେତାର ଲେଖକ ସେହିପରି, ନିଜର ଲେଖାରେ ଏପରି କିଛି କଥା କହିବେ ଯାହାକୁ ଶ୍ରୋତା ଶୁଣିବେ—ଏହା ହୁଏତ ମନକୁ ବା ହାତକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ ନ କରି ପାରେ, କିନ୍ତୁ ଏହା ସମୟୋପଯୋଗୀ, ଆମୋଦଦାୟକ, ଶିକ୍ଷଣୀୟ, ଚିନ୍ତା—ଉଦ୍‌ବୋଧକ ହେବା ଏକମାତ୍ର ଆବଶ୍ୟକ । କେବଳ ଲେଖାରେ ନୁହେଁ, ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ କହିବାର ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ, କାରଣ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦର୍ଶକ ହେଲେ ଶ୍ରୋତା,—ପ୍ରକୃତ ଦର୍ଶକ ନୁହନ୍ତି ।

ବେତାର ଲାଗି ରଚନା :—

ଅତଏବ, ସକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଚାଲେ, ଏହା ଏ ଯୁଗର ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଓ ସୁନ୍ଦର ମାଧ୍ୟମ । ଅଞ୍ଚଳ ପୂର୍ବେ ହୁଏତ ଏହା ସୁନ୍ଦର ନ ଥିଲା । ପ୍ରତିଦିନ, ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ଏହା ମାଧ୍ୟମ ଲାଗି ଭାଷା, ଶୈଳୀ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ନୂତନ ନୂତନ ରୂପ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଲେଖକ ହିସାବରେ, ଆମେ ଆମର ପ୍ରଥମ ଲେଖାର ପ୍ରଥମ ଟାଡ଼ି ଲେଖିଲା ପରେ, ହୁଏତ ଦେଖିବା ଯେ, ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଲାଗି ଆହୁରି ନୂତନ ଉପାୟ ଉଦ୍‌ଭବିତ ହେଉଛି । ସେକେଣ୍ଡ, ମିନିଟ୍ରେ

ସମୟର ବିକ୍ରମ ; ବେତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମର ଲେଖକ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଭାବର ସଂପ୍ରସାରଣକୁ ଏକ ସଫଳତା, ସଫଳତା, ସରଳ ରୂପରେ, ରସପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରିବା ଦରକାର, ଏହା ହେଲା ଉତ୍ତମ ବେତାର ଲେଖକର ଯୋଗ୍ୟତା । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଲା ଶବ୍ଦ—ନିବାରନ । ସିଧା ସଳଖ ଭାବରେ ଯାହା କୁହାଯାଏ ବା ଲେଖାଯାଏ, ତାହା ଭାବକୁ ଶୀଘ୍ର ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଶ୍ରୋତା ଓ ପାଠକଙ୍କ ନିକଟରେ ସହଜରେ ନିଜକୁ ବୋଧ କରାଇ ପାରେ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଆବଶ୍ୟକ—ବେତାର ଲେଖକଙ୍କୁ ସେଥିପାଇଁ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ବିଶାଳ ଭାବଧାରୀ ସଫଳତା କରିପାରବା ଭଳି ସରଳ ‘ଶବ୍ଦ’ ଉପରେ ଅଧିକାରୀ ହେବାକୁ ହେବ, ଓ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ସମତା ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହେବ; କାର୍ତ୍ତିକ ସଫଳତା, ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥାଟିକୁ ବୁଝାଇ ପାରିଲା ଭଳି ଗୋଟିଏ ‘ଶବ୍ଦ’ ଆମକୁ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଆଲୋଚନାକୁ ଗ୍ରହଣ ଏହି ମାଧ୍ୟମଲଗି ଆନ୍ତରୀ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ।

ଶବ୍ଦର ଧ୍ବନି ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ :—

ଶବ୍ଦଶାଳୀ ଶବ୍ଦ ବିନ୍ୟାସ ସହିତ ଶବ୍ଦର ଧ୍ବନି-ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦ ଅଛି, ଯାହା ପାଠ କରିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ଲାଗେ, ଆଖିକୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଗଠନ ଓ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ; ଶ୍ରବଣ ଲଗି ଛୁଟି ଓ ଶୁଣି ମନେହୁଏ । ଏହି ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେତାର ଲେଖକ ବ୍ୟବହାର କରେ ନାହିଁ । କବିତାର ଶବ୍ଦ ଯେପରି ଭାବ ପ୍ରକାଶ ସହିତ ଏକ ଛିନ୍ନସୂଚି କରେ, ବେତାର-ମାଧ୍ୟମ ଲଗି ସେହିପରି ସୁନ୍ଦର ଓ ଅନୁକୂଳ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ସଫଳତା

ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଇଂରିତମୟ ହେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ଏସବୁ ସଂକେତ ଓ ଇଂରିତ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଥିବ ଯେ, ହ୍ରସ୍ବ ମାତ୍ରକେ ଏହା କଳ୍ପନାକୁ ଚଞ୍ଚଳ କରିପାରିବ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ, ଜ୍ଞାନ ଓ ବୁଦ୍ଧିର ପଟ୍ଟଭୂମିକୁ ସଜୀବ କରି ପାରିବ । ଏହୁପରି ସରଳ, ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ, ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗରେ ଭ୍ରଷ୍ଟା ସରଳ ହେବ—କେବଳ ସରଳ ନୁହେଁ, ଏକ ବିଶେଷ ଶୈଳୀକୁ ବେତାର ମାଧ୍ୟମ ଲାଗି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉପଯୋଗୀ କରାଇ ପାରିବ । ମୁଦ୍ରିତ ପୁସ୍ତକ, ଶ୍ରାବ ଓ ଚିତ୍ରାକୁ ବହନ କରିବାର ଏକ ବାହନ ମାତ୍ର, କିନ୍ତୁ ପଦାର୍ଥ ମାତ୍ର—କିନ୍ତୁ କଥିତ ଲେଖା, ଶ୍ରବ ପ୍ରକାଶର ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଜୀବନ୍ତ ଆଧାର । ଯାହା ପରିଚିତ, ଅନ୍ତରଂଗ ଓ ସରଳ ବୋଧହେବ, ତାହା ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଶ୍ରବଣକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆକର୍ଷଣ କରିବ ।

ଭ୍ରଷ୍ଟାର ସ୍ବାଭାବିକତା :—

ଭ୍ରଷ୍ଟା ଶୈଳୀ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ସରଳ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ସ୍ବାଭାବିକ ମଧ୍ୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଲେଖାର ଶୈଳୀ ସ୍ବାଭାବିକ ନ ହୋଇ ପାରିଲେ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତାରେ ଉପସ୍ଥାପନା ସ୍ବାଭାବିକ ମନେ ହେବ ନାହିଁ । ତାହାପ୍ରତି ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆକ୍ରନ୍ତ ଜନ୍ମିବ ନାହିଁ । ଏ ସବୁ କୌଶଳ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି, ବେତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତା ଘୋଷକଗଣ ଚଞ୍ଚଳରେ ବସି, ଘୋଷଣାପଥ ପଡ଼ନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ମାନସପଟରେ, ସେମାନେ ଅଭିନୟ କଲପରି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରତିଭାବ ଦୃଶ୍ୟ ।

କଅନ ଭଙ୍ଗୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ :—

ଅକ୍ଷର ପରିଚୟ ପରେ, ଆମେ ‘ଶବ୍ଦ’, ‘ଶବ୍ଦ’ ମାଧ୍ୟମରେ ବହି ପଢ଼ୁ—ଶବ୍ଦ ପରିଚୟ ପରେ ବାକ୍ୟକୁ ମାଧ୍ୟମ କରୁ, ବାକ୍ୟ

ପରେ ଅନୁକ୍ରେତ (ପାରାଗ୍ରାଫ), ତା ପରେ ପୁଣ୍ୟ ଗୁଣ୍ଡା ଧରି ପଡ଼ୁ । ଆଖିରେ ଦେଖିବାର ଗତି ପରି କାନରେ ଶୁଣି ପାରିବାର ଗତି ଏତେ ଶୀଘ୍ର ନୁହେଁ । ଯେତକ ପଦାର୍ଥ ଆଖିରେ ଏକ ସ୍ଵରରେ ଦେଖି ହୁଏ, ସେତକ କାନରେ ଶୁଣି ହୁଏନା । ସେଥିପାଇଁ, ବେତାର ଲେଖାକୁ ଗତି, ମଝିରେ ମଝିରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏକପ୍ରକାର ଶୈଳୀରେ ଲେଖି ବସିଲେ ଶ୍ରବଣରେ ଆଗ୍ରହ ହୁଏ ହୁଏ । ଶ୍ରବଣେନ୍ଦ୍ରିୟ ବା କର୍ଣ୍ଣର ସୁରଣ ଶକ୍ତି ଦୁର୍ବଳ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଏହା ସହଜରେ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଗତିଶୀଳ ହୋଇ ଉଠେ— ମନକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଶ୍ରବଣଲଗି ନିୟୋଜିତ କରିବାକୁ ହେଲେ, ଦୃଶ୍ୟାବଳୀ ପରି ଭାଷାର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ବିଷୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ସ୍ଵରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ । ସେଥିପାଇଁ ବେତାର ମାଧ୍ୟମରେ ୧୦ ବା ୧୫ ମିନିଟ୍‌ରୁ ଅଧିକ ଭାଷଣ ଦିଆ ହୁଏନା, ୩୦ ମିନିଟ୍ ବା ୪୦ ମିନିଟ୍‌ରୁ ଅଧିକ ନାଟକ ଛବିର କରାହୁଏନା—କାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଶବ୍ଦ ପ୍ରବୃତ୍ତି, ଶବ୍ଦ-ତେଜନା ବା ଶବ୍ଦ ଉତ୍ତେଜନାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନଥିଲେ, ସରାଫ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣିବାରେ ଆଗ୍ରହ ନ ଥାଏ । ମାଇକ୍ରୋଫୋନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯେ ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶପାଏ, ତାହା ଯେପରି ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଠାରେ ଖାବନ୍ତ ହୋଇ କାନ ପାଖରେ ବିଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ସୃଷ୍ଟିକରେ, ସେଥିପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇ ଥାଏ ।

ବେତାର ଲେଖକ—‘ଶବ୍ଦ’ ସାହିତ୍ୟିକ :—

ଫ୍ରେସପରେ, ବେତାରର ଲେଖକଙ୍କୁ, ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ “ଶବ୍ଦ-ସାହିତ୍ୟିକ” କୁହାଯାଇ ପାରେ । କାରଣ, ଶବ୍ଦର ହେଲେ ଭାଷା ଓ ଭାଷା ହେଉଛି ଭାବ ପ୍ରକାଶର ବାହନ । ବେତାର ମାଧ୍ୟମ ଲଗି ଲିଖିତ ସାହିତ୍ୟର ପାଠକ ନାହାନ୍ତି, ଅନ୍ଧନ୍ତୁ ଶ୍ରୋତା । ଅତିଏବ

ହେତୁରର ପ୍ରତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଲାଗି ଯାହା ଲେଖା ହୁଏ, ତାହା କୁହାଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ‘ଶବ୍ଦ-ସାହଚର୍ଯ୍ୟ’ ବ୍ୟତୀତ ‘କଥା-ସାହଚର୍ଯ୍ୟ’ ବୋଲି ଏହାର ନାମକରଣ କରାଯାଇଛି; ବୋଧହୁଏ ବିଶେଷ ଆପଣେ ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ ।

‘କଥା’ ଲେଖାର ଶୈଳୀ

କଥା ଲେଖା :—ଏଠି ଦୁଇଟି ବିରୁଦ୍ଧାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ହେଲେପରି ଲାଗୁଛି । ‘କଥା’ର ଅର୍ଥ, ଯାହା କଥନ ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ । କାହାର ମନକୁ ଆସିପାରେ, ଯାହା କୁହାଯାଏ ତା’ ପୁଣି ଲେଖା ହେବ କିପରି ? ଶ୍ରୀର ଶୈଳୀ, ପାଠକ ବା ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୃଥକ୍ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ବେତାର ଶ୍ରୋତା କିଏ ? ସେ କିପରି ମନୋରାଜ୍ୟ ନେଇ ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତି ? ସଭାର ଶ୍ରୋତା ବେତାର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କଣ ? ଶ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଥିବା ବାହ୍ୟଶକ୍ତିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ । ‘କଥା’ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ପରିଚୟ ପ୍ରଥମେ ପାଇବା ଉଚିତ ।

ବେତାର ଓ ସଭାର ଶ୍ରୋତା :—ମତ୍ସ୍ୟପୁରୀ ଉପରେ ବଳୁରା ଦେଲବେଳେ ବଳୁ ନିଜର ‘ଦର୍ଶକ ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ’ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି; କାଉଁଟି ଶ୍ରୋତାମଣ୍ଡଳୀଙ୍କର ଫୁର ବା ଶେଣୀ ଅନୁସାରେ, ଶ୍ରବଣକୁ ଖାପ ଖୁଆଇବାକୁ ହେବ । ବିରୁଦ୍ଧ ମତର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଲାଗି ଓ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳକ ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ସନ୍ତୋଷ ଲାଗି, ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଭଲ ପ୍ରକାରର ଶ୍ରବଣ ନିଦେବାକୁ ହେବ । ବେତାର

ମାଧ୍ୟମ ଯେହେତୁ ଏକ ଅଦୃଶ୍ୟ ମାଧ୍ୟମ, ଏହା ଶ୍ରୋତୃବର୍ଗଙ୍କର ମନକୁ ଚିହ୍ନିବାର ସୁଯୋଗ ଦିଏନା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଓ ପରୋକ୍ଷରେ, ବକ୍ତାଙ୍କୁ କଲ୍ପନା କରିନବାକୁ ହୁଏ—କେଉଁ କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ କି ପ୍ରକାର ଶ୍ରୋତା ତାଙ୍କୁ ଶୁଣନ୍ତି, ଓ କି ପ୍ରକାରର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଦେଖା ଦେଇ ପାରେ । ମଂଚ ବା ମଣ୍ଡପର ବକ୍ତା ତେଣୁ କରେ, ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଉପରେ ଏକ ସମସ୍ତ ଗତ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ, ଯାହା ଫଳରେ ଉଆଁ ଶ୍ରେଣ-ପରି, ଜଣେ କେହି କରତାଳି ଦେଇ ସମର୍ଥନ କଲେ, ତାଙ୍କୁ ସଭାଗୁଡ଼ିକ ବା ପ୍ରାଂଗଣରେ ସମବେତ ସମସ୍ତ ବା ଅଧିକାଂଶ ଦର୍ଶକ-ଶ୍ରୋତାଙ୍କଠାରୁ ସମର୍ଥନ-କରତାଳି ମିଳିଥାଏ, ବେତାର ବକ୍ତାଙ୍କର କିନ୍ତୁ ଏ ସୁଯୋଗ ନାହିଁ । ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞ । ତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ବା ଉତ୍ସାହିତ କରିବାକୁ କରତାଳି ନାହିଁ କି ନିରୁତ୍ସାହ କରିବାକୁ ଗୁଣଗୋଳ ନାହିଁ । ବକ୍ତା ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଦୃଶ୍ୟ—ଶ୍ରୋତା ବକ୍ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଦୃଶ୍ୟ-ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କ ଲାଗି ଅଦୃଶ୍ୟ ରହି ସୁଦ୍ଧା ଦୃଶ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି-ଅନୁରଂଗ ହୁଅନ୍ତି—ପରିଚିତ ହୁଅନ୍ତି, ଆଦୃତ ହୁଅନ୍ତି ।

ପରିପାଣ୍ଟ ଭିନ୍ନ :—

ଏହା ନ ହୋଇ ପାରିଲେ, ବେତାରର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ବେତାର ବକ୍ତାଙ୍କ ଶ୍ରୋତା ଏକାଠି ସମବେତ ନୁହନ୍ତି—ବିଭିନ୍ନ ପରିପାଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ, ବିଭିନ୍ନ ରୁଚି ସମ୍ପନ୍ନ ଶ୍ରୋତା, ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଶ୍ରବଣ କରୁଛନ୍ତି—କେଉଁଠି ଏକା ଗୁଡ଼ିକୋଣରେ, କେଉଁଠି ଏକାଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ କ୍ଳବ ବା ପାଠାଗାରରେ, କେଉଁଠି ବା ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟକୁ କଥା କହିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବେତାର

ବକ୍ରାଙ୍କର କହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ସଭାପ୍ରାଂଗଣ ବା ଗୃହ ମଧ୍ୟରୁ, ବକ୍ରୁତା ବା ଶ୍ରାବଣ ବୁଲିଥିବାବେଳେ ଉଠି ଆସିବାକୁ ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ଶକ୍ତି ମନୋଭାବ ଆବଶ୍ୟକ, କିନ୍ତୁ ବେତାରର ଶ୍ରୋତା ଅତି ସହଜ ଭାବରେ, ଶୁଣିବାକୁ ଉଲ୍ଲ ନ ପାଇଲେ ‘ସୁଇଚ’ ଟିପି, ବଦଳି ଦେଇ ପାରିବେ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କେନ୍ଦ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଣି ପାରିବେ । ଏ କଥାଟି ମଧ୍ୟ ବେତାର ବକ୍ରାଙ୍କର ସୁରଣ ରଖିବା ଉଚିତ, ସମସ୍ତେ ଲାଗି ଯେ ଶ୍ରାବଣ ପ୍ରୟତ୍ନ, ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗ ତାହା ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ସବ୍ୟସାଧାରଣ ବକ୍ରା, ବେତାର ବକ୍ରା ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାକୁ ସେଥିଲାଗି ବେତାର ବକ୍ରା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି—ଜଣକୁ ବୁଝାଇଲାଭଳି ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ପରିଚୟ ଉପରୁ କିପରି ଭାବରେ ବକ୍ରାଙ୍କର ଶ୍ରାବଣ ବା କହିବା ଶ୍ରାବାର ଶୈଳୀ ନିର୍ଭର କରେ, ତାହାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ଦର୍ଶକ ଶ୍ରୋତା :—

ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ବକ୍ରୁତା ଦିଆଗଲେ ତାହା ସିଧା ସଳଖ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଆକୃତି ସ୍ଵରୂପ ଓ ରଚନା ସରଳ; ଶବ୍ଦ ବିନ୍ୟାସ ଉପଯୁକ୍ତ ଓ ଶୁଦ୍ଧମଧୁର ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । କଥୋପକଥନ ଶ୍ରାବଣର ତହିଁରେ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟର ପ୍ରୟୋଗ ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, କାରଣ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ କଥୋପକଥନ କଲେ, ବକ୍ରା ଅନେକ କଥା ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରଖି ଅଗଭୀରରେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ତଥାପି, ତାହା ମଧ୍ୟରେ କଳା-ଚେତନା ରହିବ—ଶ୍ରାବଣ, ଶବ୍ଦବିନ୍ୟାସ, ଶୈଳୀରେ ଛନ୍ଦ ସ୍ଵର ଯାହା କହିବାକୁ ମଧୁର ଓ ଶୁଣିବାକୁ ମଧୁର ଲାଗିବ । ସାଧାରଣ

କଥୋପକଥନରେ, ଅବୋଧକୁ ବୋଧ କରିବାକୁ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗ କରୁ, ଯେଉଁ ସୁଯୋଗ ବା ସୁବିଧା କ୍ଷେତ୍ରର ବକ୍ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ନିର୍ଦ୍ଦୀରତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ, ତାଙ୍କୁ ଥରକରେ, ଗୋଟିଏ ବିଷୟକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ହେବ ଏବଂ “କଥୁକା”ର ପ୍ରତ୍ୟେକ “କାରଣ” “ଘଟଣା” ‘ବିଷୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟା’ ପରେ ପରେ ପ୍ରକୃତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରକ୍ଷାକରି ସଜାଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଭାଷଣର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଯେ ଶ୍ରୋତା ଶୁଣି ବସିବେ, ସେ ଯେପରି ପ୍ରବାପରସମ୍ବନ୍ଧ ପାଇ ପାରିବେ । ପ୍ରଥମରେ, ଦ୍ଵିତୀୟରେ, ତୃତୀୟରେ, ଏହିପରି ଭାବରେ ସଂଖ୍ୟାଗଣନା କରି ବିଷୟ ବସ୍ତୁକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ, ଶ୍ରବଣ ମାଧ୍ୟମ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରେନା, କାରଣ ଆଗରୁ କୁହା ଯାଇଛି ଯେ ଶ୍ରବଣ ଶକ୍ତିର ସ୍ମରଣ ଶକ୍ତି ଅତି ଦୁର୍ବଳ । ସୁନୁଛୁ ହାସ, ଅଭିପ୍ରାୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ, ଏପରି ଭାବରେ ଶ୍ରୋତା, ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବରେ ଶ୍ରବଣ କରିବାକୁ ମନ ଦେଇ ପାରିବେ । ଶୁଣିବା ଲାଗି ମନର ଅବସ୍ଥାକୁ ତିଆରି କରିବାକୁ ଫିଡ଼ିବ ନାହିଁ, କି ଧ୍ୟେୟର ଆବଶ୍ୟକତା ହେବ ନାହିଁ । ଶୁଣିବା ମଣ୍ଡିରେ ଆଗ୍ରହ ବରଂ ବୁଦ୍ଧି ପାଇବ, ହ୍ରାସ ହେବ ନାହିଁ ।

ସମୟ ସୀମା ଓ ବିଷୟ:—

ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଏ, ବେତାର ବକ୍ତା ନିର୍ଦ୍ଦୀରତ ୧୫ ମିନିଟ ସମୟରେ, ବିଷୟଟିର ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି, ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ସେମାନେ ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଯେ ତାଙ୍କର ଭାଷଣଟି ତଥ୍ୟ ଓ ଘଟଣା ବହୁଳ ହୋଇ, “କାଟାଲଗ୍” ବା ବିଷୟ ତାଲିକାର ରୂପ ନେଇ । ଘଟଣା ଓ ତଥ୍ୟ ବହୁଳତା, କଥୁକାଟିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରେ, ଯାହା

ଫଳରେ ଶ୍ରୋତା ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଶୁଣିବା ବନ୍ଦ କରେ । କଥିକାର ବସ୍ତୁତ୍ବର କେଉଁ କେଉଁ ଦିଗ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ, ସେଦିଗରେ, ବକ୍ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା କରିବା, ଓ କଳ୍ପନାକୁ ବିସ୍ତୃତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ରୂପ, ଉପଯୁକ୍ତ ମଧୁର ଶବ୍ଦ ବିନ୍ୟାସ, ସରଳ ବାକ୍ୟ, ସଂଯୋଗସ୍ଥାପନକ୍ଷମ-ଶୈଳୀ ଓ ଘଟଣାର ଉପସ୍ଥାପନ ବେତାରୋପଯୋଗୀ “କଥିକା” ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବକ୍ତାଙ୍କର ସ୍ୱରଶରଣିବା ଉଚିତ ଯେ, ଅଧିକ ଜ୍ଞାନର ପରିଚୟ ଦେଇ ବସିଲେ ଶ୍ରୋତା ଅନ୍ତରଂଗ ନ ହୋଇ ଦୂରେଇ ଯାନ୍ତି-ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଜ୍ଞତାର ପରିଚୟ ସେହିପରି ଆଦୌ ନ ଦେଇପାରିଲେ ଶ୍ରୋତା ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି, ଆସ୍ଥାସ୍ଥାପନ ନ କରିପାରି, ବିମୁଖ ହୁଅନ୍ତି । ବିବାଦ ମୂଳକ, ବିଦ୍ୱେଷ ମୂଳକ, ବ୍ୟକ୍ତି-ଶ୍ରେଣୀ-ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଧର୍ମ ସମନ୍ତାୟ ମତ-ପାର୍ଥକ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କଲେଇକି ବସ୍ତୁ ମାନ, ବେତାର କଥିକା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମରେ ସ୍ଥାନ ପାଏନା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ, ଏସବୁ ରହିବା ଅବଂଶମୟ, କାରଣ ଆମୋଦ ପରିବର୍ତ୍ତରେ, ଏହା ଚିକ୍ରତା ବୁଦ୍ଧିକରେ । ବିଷୟର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶୈଳୀରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ-ବିଷୟଟି ଛୋଟଗଲ୍ଲ ହେଉ ବା ସାହିତ୍ୟ-ସମାଲୋଚନା ହେଉ ବା ସାମ୍ବେଦିକ ଆଲୋଚନା ହେଉ । ଅନେକ ପ୍ରବନ୍ଧ, ଛୋଟଗଲ୍ଲ, କବିତା, ସମାଲୋଚନା ପଦ୍ଧତିରେ ଆମେ ପଢ଼ୁ, କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଝିକ ଯେ ବେତାର ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତର ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ, ଏ କଥା ପ୍ରତି ଅନେକ ବେତାର ବକ୍ତା ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ବ୍ୟକ୍ତି ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଏ, ଛୋଟଗଲ୍ଲ କହିବାକୁ ଆସି, ଗାଳ୍ପିକ, ନିଜ ଲିଖିତ ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ଗଳ୍ପକୁ ଆଣି ପଢ଼ିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସ୍ୱରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଗଳ୍ପଟି ସେ ପାଠକ ମାନଙ୍କ ଲାଗି ଲେଖିଥିଲେ-କାହାକୁ କହିବାକୁ ନୁହେଁ ।

ଲେଖାନ୍ତ ପତାଯାଏ

ବେତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରତି ବିଷୟକୁ ଲେଖିବାକୁ ହୁଏ, ଏପରି କି ଘୋଷକମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଘୋଷଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଲେଖି ପଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ । ଲେଖାଲଗି ଯେପରି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର, ଶ୍ରବଣର ବିଶେଷ ଶୈଳୀ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁର ବ୍ୟାଖ୍ୟାଲଗି ଘଟଣାବଳୀର ସଂଯୋଗ ଆବଶ୍ୟକ; ଲେଖାଟିକୁ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ବକ୍ତାକୁ, ସ୍ୱର-ବିନାସ ପ୍ରଭୃତିର (ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ) ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଲଗି ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ ଆବଶ୍ୟକ । ଉପଯୁକ୍ତ ଲେଖା, ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସ୍ୱର ଓ ପଠନର ଶୈଳୀ ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇପାରେ । ବେତାର ବକ୍ତାଙ୍କୁ ସେଥିଲଗି, କଥିକା ଲେଖାର ଶୈଳୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି କଥନର ଶୈଳୀ ଯାଏଁ, ବିଶେଷ ସାଧନା ଓ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବେତାର ବକ୍ତାଙ୍କୁ, କଥିକାଟି ପଢ଼ିବା ଆଗରୁ, ବେତାର ଶୁଣୁଡ଼ିରେ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । କେଉଁଠି ନିଶ୍ୱାସ-ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ, କେଉଁଠି ସ୍ୱରର ଉଠି ଆବଶ୍ୟକ, କେଉଁଠି ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଉଚ୍ଚାରଣଗତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ ଲଘୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେ ଗୁଡ଼ିକ, କଥିକା ଲେଖାରେ ଚିହ୍ନିତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା, ଲିଖିତ ଶ୍ରବଣକୁ କଥିକା ଶୈଳୀରେ ପଢ଼ିବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ହୁଏ । ସାଧାରଣ ଭାବରେ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମନ୍ତ୍ରରଗତି ଲଗି ମିନିଟ୍ଟକୁ ୧୫ଟି ଶବ୍ଦ, ମଧ୍ୟମ ଗତି ଲଗି ୧୨୦ଟି ଶବ୍ଦ ଓ ଦ୍ରୁତଗତି ପଠନ ଲଗି ୨୦୦ଟି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରିବ ।

ସାରକଥା

ଫସେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ବେତାର କଥୁକା
ଲେଖକଙ୍କର ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଉଚିତ ।

୧ । ‘କଥୁକା’ଟିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟି ପରିଷ୍କାର ହେବା ଉଚିତ ।

୨ । ବିଷୟ ଓ ବିଷୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ମତ ସାଧାରଣ ଶ୍ରୋତାଙ୍କର
ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଚିତ ।

୩ । ସରଳ ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗ ଉଚିତ- ବୃତ୍ତି, ପାଠ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ
ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ବର୍ଜନୀୟ ।

୪ । କଥୋପକଥନ ଶୈଳୀ ରକ୍ଷା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୫ । ସେଥିଲଗି ବାକ୍ୟ ଗଠନ ସରଳ ହେବା ଉଚିତ ।

୬ । କେବଳ ଉତ୍ତେଜନା ମୂଳକ ନ ହୋଇ ଜ୍ଞାପକ ହେବା ଉଚିତ ।

୭ । “କଥୁକା” ଆରମ୍ଭ ହେବା ମାତ୍ରେ ତାହା ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ
ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବା ଭଳି ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୮ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସମାପ୍ତ ହେଲାଭଳି ଲେଖା ହେବା
ଉଚିତ ।

୯ । ବକ୍ତାଙ୍କର ମତ ବା ବିଶ୍ଳେଷଣ ବାଦାନ୍ତବାଦ ମୂଳକ ହେବା
ଅବାଞ୍ଛନୀୟ କାରଣ ଶ୍ରୋତା ଏପରି ଗୋଟିଏ ମତ ଶୁଣିଲେ,
ନିଜ ମତକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ଯାଇ, ଭାଷଣ ବା କଥୁକା
ଶୁଣିବାରୁ ଅନ୍ୟମନ ହୁଏ, ଫଳରେ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ
ରୁଣିଥିବା ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଶିଶୁର ଆକର୍ଷଣ :—

ବେତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଆମୋଦ ଓ ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ବହୁଳ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ପ୍ରଚାର କରାଯାଏ । ଶିଶୁର ମନକୁ ଚାହୁଁ, ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନା କରା ହୁଏ । ରେଡ଼ିଓ ପାଖରେ ୫ ବର୍ଷର ଶିଶୁକୁ ବସେଇ ଦେଲେ, ସେ କାନରେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା ଆଗରୁ ପରିପାଶର ସୁନ୍ଦର କୌତୁହଳପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଏପରି କି ରେଡ଼ିଓ ସେଟରେ ଜିଜ୍ଞାସା ନେଇ ଆଲୁଅ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ମନ ସେତେବେଳେ ଯାଏ କି ଶିଶୁ ଆବଶ୍ୟକ, ଅନାବଶ୍ୟକ ଜାଣି ନ ଥାଏ । ଧରନ୍ତୁ ମା ଠାରୁ ଶିଶୁ ଗୀତ ଛଳରେ ହେଉ ବା କଥାଛଳରେ ହେଉ, “ଟୁଆଁ ଟୁଆଁ” ବା ବାୟା ଚଢ଼େଇ ଗପ ଶୁଣେ । ପ୍ରଥମେ ଗୀତସ୍ୱରରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଶାନ୍ତ ହୁଏ,—ଦୃଢ଼ାୟୁ ଅବସ୍ଥାରେ, ଗପ କଥା ଆକାରରେ ମନକୁ ଧରି ନିଏ—ଏମିତି କ୍ରମଶଃ, ଖେଳନା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ବିଷୟ ପ୍ରତି ତାର କୌତୁହଳ ଜନ୍ମେ । ଶିଶୁମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସେଥିପାଇଁ ‘ଗପ’ ପ୍ରଥମେ ସ୍ଥାନପାଏ—ଗପର ଶ୍ରୀ ଶିଶୁକୁ କହିଲ ପରି, କହିବାଭାଷୀ ଶିଶୁ ବୁଝିଲ ପରି, ଯେପରି ତା କାନ ପାଖରେ କିଏ କହୁଛି ଏହିପରି ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । କଣ କହୁଛି;—“ବାଦମାମୁଁ ଆସୁଛି-ଶୁଣରେ ପିଲେ-ବାଦ-ଆଁ କରନ୍ତ-ଅନେଇନ୍ତ-ସେମିତି ଟୁଆଁ ଟୁଆଁ ଦେଖିଛି, କଲ ପାଟି”—(ବାଦର ଶବ୍ଦ) । ଅଧାପନ୍ଥରୁଆ ହୋଇ ଶିଶୁ ଶୁଣୁଥିଲା

ବାଦର ଶବ୍ଦ ଯେମିତି କାନରେ ବାଜିଲା—ଅନୁମାନ କଲ, ବାଦ ସତରେ ରେଡ଼ିଓ ଭିତରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ୁଛି । ଏଇ କେଇ ମନଟି କାନ ଠିଆକରି ଶିଶୁ ବାଦର ଦ୍ଵି ଗାୟକାର ଶବ୍ଦକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିଛି—ଏଇ କେଇମିନିଟରେ ଅପା ତାଙ୍କ ମଧୁର ଗଳାରେ କହିଲେ “ଡ଼ର ନା ପିଲେ । ବାଦ ତମ ପାଖକୁ ଯିବ ନାହିଁ ସେ ପରୁ ଟୁଆଁ ଟୁଇଁକ ଆଗରେ ଠିଆ ହେଇବ—ହେଇ ଶୁଣ ଟୁଆଁ ଟୁଇଁ, କିମିତି କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କହୁଛନ୍ତି” ।

ଅପାର ମଧୁର ସ୍ଵର, ଶିଶୁର କାନକୁ ଓ ମନକୁ ହାଲୁକା କରିଦେଲା—ମନ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ନିର୍ଭୟ ବାଣୀଦାତ୍ରୀ ପ୍ରତି ଶିଶୁ ମନ ଡଳିଗଲା ଓ ଏହି ଡଳିଯିବା ଫଳରେ ଶିଶୁ ମନରେ, ଅଦୃଶ୍ୟା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅପା ପ୍ରତି ବିଶ୍ଵାସ ଜନ୍ମିଲା । ଡାପରଠାରୁ ରେଡ଼ିଓରେ ଅପା କହିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଶିଶୁ ଆସି ଥିବାଦେଇ ଶୁଣେ, ଅତଏବ Stock Character ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଚରିତ୍ରକୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ଲାଗି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଏହି ଚରିତ୍ରଟି ଶିଶୁର ନିତ୍ୟ ନିୟମିତ ଜୀବନ ସହିତ କିଛି ସଂପର୍କ ରଖି ପାରିଲାଭଳି ହେବା ଉଚିତ,—ଧରନ୍ତୁ, ଯେପରି ଅପା, ଭାଇ, ଦାଦା, ମଉସା ବା ମାଉସୀ ପ୍ରଭୃତି ଏ ହେଲେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପସ୍ଥାପନା କଥା । ଶିଶୁମାନଙ୍କପାଇଁ ବେଢ଼ାର ମାଧ୍ୟମରେ କାହାଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ କାହାଣୀଟିକୁ ଲେଖିଲାବେଳେ ଆମକୁ କଳ୍ପନାରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଘେରେଇ ବସେଇବାକୁ ହେବ । କାହାଣୀର ପ୍ରତି ଶବ୍ଦ, ଘଟଣା, ବର୍ଣ୍ଣନା ଶିଶୁ ମନ ଉପରେ କି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ ଆଶୁଛି, କଳ୍ପିତ ଶିଶୁ ବୃନ୍ଦଙ୍କ ମୁହଁ ଓ ଅଂଗଭାଗକୁ କଳ୍ପନା କରି, ଯେଉଁଠି ପୁନରାବୃତ୍ତି ଦରକାର, ବା ଅଧିକ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦରକାର, ଯେଉଁଠି ଉଦାହରଣ ଦରକାର,

ସେଇଠି ଛାଡ଼ା ଖଞ୍ଜିବାକୁ ହେବ । ଶିଶୁମ ନକୁ ପଡ଼େଇ ପାରିଲେ
ସେ ବେତାର ମାଧ୍ୟମରେ କହି ପାରିବାଉଳ ଯୋଗ୍ୟତା ଆସିଯାଏ,
ଏହା ଶବ୍ଦବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ପଡ଼େଇଲ ବେଳେ ଶିଶୁ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ କି ବିରକ୍ତ କି କ୍ଳାନ୍ତ,
ଆମେ ଦେଖି ଜାଣି ପାରିବୁ-କିନ୍ତୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶିଶୁକୁ ନକୁ ଜାଣିବାକୁ
ହେବ ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ କଳ୍ପନା ଦ୍ଵାରା । ଶିଶୁ ବହି ଦେଖି ପଢ଼ା
ଆରମ୍ଭ କରେ-ଉଚ୍ଚାରଣ କରେ ‘ହାତୀ’ ଓ ବା ପାଖରେ ଦେଖେ
ହାତୀର ଛବି । ସେଠି ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସେଇ ଏକା ହାତୀ ବୋଲି
ଚିହ୍ନିବ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ନିଜର ଗୁଡ଼, ପରିବାର ଓ ପରିପାଶ୍ଵ
ସହିତରେ ପ୍ରଥମେ ପରିଚିତ ହୁଏ; ଏହି ପରିଚୟର ସୁଯୋଗ ନେଇ,
ଚରିତ୍ର, ଘଟଣା, ବିଷୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହୁଏ । ମୋର ମନେ ଅଛି,
ଗୋଟିଏ ନିମ୍ନ ହାତୀମିତ୍ର ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯୁ ଶ୍ରେଣୀରେ
ବାଳିକାମାନଙ୍କର ନାମଲେଖା ପଢ଼ାଷା ହେଉଥାଏ । ଅଂକ ପଢ଼ାଷା
କରିବାକୁ ଯାଇ ମାଷ୍ଟ୍ରାଣୀ କହିଲେ, “ଟି ଆମ୍ଭ ଥିଲୁ । ସେଥିରୁ
ସନାତନ ଟି ଆମ୍ଭ ନେଇଗଲା—ଆଉ ରହିଲା କେତେ—?” ଯୁ
ଶ୍ରେଣୀ ଲାଗି ଅଳ୍ପଟି ଜଟିଳ ନୁହେଁ—କିନ୍ତୁ ‘ସନାତନ’, ଶବ୍ଦଟି
ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଗୋଳମାଳରେ ପଡ଼ିଗଲେ—ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ତାଙ୍କ
ମନରେ ଉଠିଲା—“ଏ ସନାତନ ପୁଣି କ’ଣ” ? ସନାତନ ମଣିଷ କି
ମାଂସକୃତ, ଏ ସମସ୍ୟା ଅଙ୍କଠାରୁ ଗୁରୁତର ମନେ ହେଲା । ସମ୍ପର୍କସ୍ତୁ
ପରିଚିତ ନାହିଁ ପାଇଥିଲେ, ଠିକ୍ ଆମ୍ଭ ନେଇ ଯିବାର କଳ୍ପନା
ସେମାନେ କରିପାରି ଥାନ୍ତେ । ଶିଶୁମାନଙ୍କପାଇଁ ବେତାର ଲେଖକ
ସବୁପ୍ରଥମେ ଏହିପରି ଶବ୍ଦରେ ଶିଶୁ ମନସ୍ତୁ ସହିତ ପରିଚୟ
ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କଥାର ଭଂଗୀ:—ଶିଶୁମାନଙ୍କ କାନର ମାଧ୍ୟମରେ, ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଦୁନିଆକୁ ନେଇ ଆମକୁ ପରିବେଷଣ କରିବାକୁ ହେବ । ବାଲି, ମାଟିଠାରୁ ହିମାଳୟ, ପବନଠାରୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ, ପାଣିଠାରୁ ସମୁଦ୍ର ଓ ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭର ମଣି ମୁକ୍ତା-ଗଛ ମତ, ଫଳ ପୁଷ୍ପ, ପ୍ରତି ବସ୍ତୁକୁ ଶିଶୁ ଆଖିରେ ଆଖିବାକୁ ହେବ । ସେଥିରୁ ଜୀବ ଜନ୍ତୁ ଜଗତ ମଧ୍ୟ ବାଦ୍ ପିବେ ନାହିଁ । କିପରି ଭାବରେ ଆମେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ? ଧରନ୍ତୁ, କହ ବସିଲେ—ବିଲେଇ କଥା କି ରେଲଗାଡ଼ି କଥା । ବିଲେଇର ଚୁରୁଚୁଟି ଗୋଡ଼ଠାରୁ ଯଦି ଆରମ୍ଭ କରୁ, କି ରେଲଗାଡ଼ିର ବାଣୀୟ ଶକ୍ତି ବିଷୟରେ କହ, ଶିଶୁର କଳ୍ପନା ବିସ୍ତୃତ ନ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରିବନି । ପ୍ରଥମେ ବିଲେଇର “ମିଆଉଁ” ଡାକ ଡିନିରୁ ଥର ତା କାନ ପାଖରେ ଶୁଭିଲେ, ସେ ଫଗେ ଫଗେ ଭାବିପାରିବ, କିଏ ଏ ଶବ୍ଦ ଲୁହୁଛି । ପାଟିରେ “ସ୍” “ସ୍” ଶବ୍ଦକରି ପିଲେ ଗୋଡ଼ କରୁଥିବା ପଛକୁ ପଛ ଧରାଧରି ହୋଇ ରେଲଗାଡ଼ିର ଅଭିନୟ କରି ଖେଳନ୍ତି । ଏଇ ଅଭ୍ୟାସଟିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ ଆମକୁ ଶିଶୁ ଲାଗି “ରେଲଗାଡ଼ି” ଉପସ୍ଥାପନା କଲବେଳେ । ବେତାର ମାଧ୍ୟମରେ କେବଳ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଥିବା ଯୋଗୁଁ, ଶିଶୁ ମନକୁ ଅଧିକ ସହଜରେ ରଂଜନ କଲୁ ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିବେଷଣ ସହଜ ସାଧ୍ୟ । ସ୍ବରର ସଫାର ଓ ଶବ୍ଦର ସଫାର କାନ ପାଖରେ ପହଂଚି, ସରଳ ଶିଶୁର ସ୍ବାଭାବିକ କଳ୍ପନାକୁ ବିସ୍ତୃତ କରାଏ, ଚରିତ୍ର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବକୁ ଶିଶୁର ମନ ମଧ୍ୟକୁ ବହନ କରି ଆଣେ । ଶିଶୁ ଉପଯୋଗୀ ନାଟକ, ଗଳ୍ପ, ରୂପକ, ସବୁ ଏଇ ଧାରା ଓ ଶୈଳୀ ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ । ସବୋପରି ଶିଶୁର ମନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟରଖି, ପ୍ରତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପରିକଳ୍ପନାଠାରୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଯାଏଁ ବିଷେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ରୂପକ ଓ ତଥ୍ୟ ସଂବଳିତ ରୂପକ

‘ରୂପକ’ ଦେଖି ବେତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବେଶୀ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସାଧାରଣ ଶ୍ରୋତା ରୂପକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି, କାରଣ, ଜଟିଳ ବିଷୟକୁ ସରଳ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ଲାଗି ଏହା ହେଲା ଏକ ନୂତନ ଓ ସୁନ୍ଦର ପଦ୍ଧତି ।

କଟକ ବେତାର କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଆଜକୁ ୧୨ବର୍ଷ ଧରି ରୂପକ ପ୍ରଚ୍ଛେଦ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇ ରୂପକ, ‘ଗୁରୁଲକେଲ୍’ ରୂପକ, ଓଡ଼ିଶା-ଦେଶ, ‘ଭାରତ ଦର୍ଶନ’, ‘ଆପଣମାନଙ୍କ ସେବାରେ’, ‘କଟକ ଡାଏରୀ’, ଏମିତି କେତେ ପ୍ରକାରର ରୂପକ ପ୍ରଚ୍ଛେଦ ହେଉଛି । ରୂପକ ଗୁଡ଼ିକରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ, ବେତାର ମାଧ୍ୟମର ଶାସ୍ତ୍ର ବା ମେକନିକ୍ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ—ଏହା ଏକପ୍ରକାର ବେତାର ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉଦ୍ଭାବନ କରୁଥିଲା ତଳେ । ଅନେକ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ନାଟକଠାରୁ ରୂପକ ଲେଖିବାକୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ଗୁରୁଲକେଲ୍ ଲୁହା କାରଖାନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଥିତ ବା ଶୁଣିବାକୁ ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ନ ଜନ୍ମିପାରେ, କିନ୍ତୁ ରୂପକର ଲେଖା, ପ୍ରଚ୍ଛେଦ ଶୈଳୀ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ମନକୁ ଧରି ରଖି ପାରିବ କାହିଁକି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ରୂପକ କହିଲେ ଆମେ ବୁଝି କ’ଣ ଓ ତାହା କେତେ ପ୍ରକାରର ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସତ୍ୟ ଘଟଣାକୁ, ନାଟକୀୟ ଶୈଳୀରେ ଏକାଧିକ ସ୍ତର ବ୍ୟବହାର କରି ଉପସ୍ଥାପନା କରିବାକୁ ରୂପକ କୁହାଯାଇ ପାରେ । ଯେ କୌଣସି ଘଟଣା, ଜୀବନ

ଓ ବିଷୟକୁ ରୂପକ ଆକାରରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇ ପାରେ । ୩୦୦ ବର୍ଷ ତଳର ଶ୍ରୀତଦାସ ପ୍ରଥା ଲେପ କରିବାରେ ଅଗ୍ରଣୀ William Willbforce କି ଜୀବନୀ ଓ କର୍ମ ଉପରେ ରୂପକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଥିଲା । ଏଥିରେ କଳ୍ପନା, ବା ଅନୁମାନ ଉପରେ କୌଣସି ଘଟଣା ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ନ ଥିଲା । ଇତିହାସ-ଉଲ୍ଲିଖିତ ଘଟଣାବଳୀକୁ Willber forceଙ୍କ ଜୀବନୀ ସହିତ ଯୋଗ କରାଯାଇ ପରିବେଷିତ ହେଲା । ରୂପକ, ନାଟକୀୟ ଭାଙ୍ଗିରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ‘ନାଟକ’ ନୁହେଁ, କାରଣ, ରୂପକରେ କୌଣସି ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ନଥାଏ—ଅନ୍ତର୍ନୟ ଶୈଳୀରେ ଯେଉଁମାନେ କଥାବସ୍ତୁକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ବିଷୟ ବସ୍ତୁର ଚରିତ୍ର ନୁହଁନ୍ତି—ସେମାନେ କେବଳ କଣ୍ଠସ୍ବର ।

ବିଷୟ-ନିର୍ବାଚନ :—

ତଥ୍ୟସଂବଳିତ ରୂପକ ସତ୍ୟ ଘଟଣା ବା ବିଷୟ ବସ୍ତୁର ସତ୍ୟରୂପ ସହିତ, ପ୍ରକୃତ ଘଟଣାର ରେଖାଖି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଶବ୍ଦ ଯୋଜନା ସହିତ, ପ୍ରକୃତତଥ୍ୟ ଯୋଗାଇ, (ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ଯୋଗେ) ବିଷୟଟିକୁ ସତ୍ୟରୂପ ଦେଇ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ହେଲା ତଥ୍ୟ ସଂବଳିତ ରୂପକ ବା Documentary Feature ତଥ୍ୟ ସଂବଳିତ ରୂପକର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ହେଲା “ସତ୍ୟ” । ପ୍ରତି ବିଷୟ ବା ଘଟଣା ଏକାଧିକବାର ତନଖା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଲେଖିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବୋଲି, ବିଷୟଟିକୁ ଯେ କୌଣସି ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ସମୀଚୀନ ନୁହେଁ, କାରଣ ତଥ୍ୟ ସଂବଳିତ ରୂପକରେ ସାମାନ୍ୟ ସୂଚି ବିଦ୍ରାବିତ ହୋଇ ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନରେ ପଡ଼େ-ଏବଂ ତାପରେ ଲେଖକ, ପ୍ରସ୍ତୁତକ ସମସ୍ତେ ତାହାର

ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସନ୍ତ । ରୂପକର ବିଷୟଟି ସବସାଧାରଣ ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବା ଭଲ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ; “ସେକ୍ସପିଆର”ଙ୍କ ଜୀବନୀ ଗବେଷଣା କରୁ କହିଁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ଫାଷ୍ଟୋଫର ମାର୍ଲେ ନାମକ ଜଣେ ଶତ୍ରୁଶାଳୀ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ସଂଧାନ ପାଇଲେ । ମାର୍ଲେ ରାଣୀ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ଙ୍କର ଗୁପ୍ତ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀ ଥିଲେ । ମାର୍ଲେଙ୍କ ଜୀବନୀ ଗବେଷକ, ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଲାଗି ନିଶ୍ଚୟ ଉଚ୍ଛ୍ୱସ କରୁ ତାହା ସବସାଧାରଣଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମାଇଲଭଲ ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ, ଚୁପକ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା ହେବାର ଉଚ୍ଛ୍ୱସ ବିଷୟ ବୋଲି ମାର୍ଲେଙ୍କ ଜୀବନୀକୁ କହିହେବ ନାହିଁ ।

ତଥ୍ୟ ସଂବଳିତ ରୂପକ ଲେଖିବା ଆଗରୁ ବିଷୟଟିର ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ହେବ । ହୁଏତ ବିବରଣୀ ମୁଦ୍ରିତ ଭାବରେ ମିଳିବ ନାହିଁ । ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ସହିତ କଥୋପକଥନ, ଆଲୋଚନା ଓ ସାକ୍ଷାତରେ ବହୁତ ତଥ୍ୟ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସଂବାଦ ମିଳିବ, ଯାହାକି ରୂପକଟି ଲେଖିବାକୁ ଅନେକ ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇବ । ଆମୋଦ ମଧ୍ୟରେ ତଥ୍ୟ ଓ ସଂବାଦ ଯୋଗାଇବା ହେଲା ରୂପକର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । “୨୫ ବର୍ଷ ତଳେ କଟକ ସହରର ଜୀବନ” ସମୟରେ ରୂପକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ପାଇଁ, ଗାର୍ସ ୨ମାସ କାଳ କଟକ କେନ୍ଦ୍ରର ଜଣେ ବିଦ୍ରୋଧୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଦିନକୁ ୧୨ ଘଣ୍ଟା ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କଟକ ସହର, ସହର ତଳର ବସୁନ୍ଧା ବ୍ୟକ୍ତି, ବୁଦ୍ଧ, ବୁଦ୍ଧାମାନଙ୍କଠାରୁ କଟକର ୨୨ ବର୍ଷ ତଳର ଅବସ୍ଥା ସାପେକ୍ଷ ନାନା କଥା ଓ ସମ୍ପାନଙ୍କର ଅସଂଯତ ସଂଳାପ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର କରି ନେବାକୁ ହେଲା । ଅଜ୍ଞାତ ଦିନକୁ ସ୍ମରଣ କରି, ସେମାନଙ୍କର ନିରୁତ୍ସାହ ବା

ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ରୂପକ ଲଗି ଅମୂଲ୍ୟ ତଥ୍ୟ ଯୋଗାଇ ପାରିଥିଲା ।
 ରେଭନ୍‌ସ୍‌ରେକର୍ଡ୍, ତାଳପତ୍ର ପୋଥି, ଶିଳା ଲେଖ, ତାମ୍ରଲିପି,
 ଅନୁଶାସନ, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ତଥ୍ୟମାନ ସଂଗ୍ରହ କରାଗଲା ଏବଂ ତାପରେ
 ସମ୍ବନ୍ଧପର ହେଲା, କଟକ ସହରର ବର୍ତ୍ତମାନ ନାଗବିକମାନଙ୍କୁ
 ବିସ୍ମିତ କରାଇବାକୁ । ରୂପକ ପ୍ରସ୍ତରରେ ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ
 ଶୁଣିଲେ ଯେ “କୂଅରୁ ଲେଟା କାଢ଼ିବା” ଲାଗି, ୭୫ ବର୍ଷ ତଳେ
 ୪ ଟଙ୍କା ଦରମାରେ ଲୋକଙ୍କୁ ସୈନ୍ୟ ଗୁଡ଼ାଣିରେ ରଖାଯାଉଥିଲା,
 ନଈ ବା ପୋଖରୀରେ, ମେଲେରଥା ଓ ବାତକ୍ତର ଭୟରେ, ଗୋରା
 ସିପାହୀମାନଙ୍କୁ ଗାଧେ ଇବାକୁ ବାଗଣଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ କୂଅ ବା
 ବାଂଫି ଜଳର ବ୍ୟବହାର ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କରା ଯାଉଥିଲା;
 ଯେତେବେଳେ ଇନ୍ଦ୍ରାସ ଓ ରେକର୍ଡ୍‌ରୁ ସଂଧାନ ମିଳିଲା ଯେ
 ବର୍ମାର ଶେଷ ରଜା କଲିକତାକୁ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ଗଲାବେଳେ କଟକ-
 ଚଣ୍ଡୀଠାରେ ବିଶ୍ରାମ ନେବାଲାଗି କିଛିଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ,
 ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି, ତହିଁରେ ବିସ୍ମିତ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ବିଷୟଟିକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଗଲେ, ବିଷୟ ସଂପର୍କୀୟ
 ତଥ୍ୟମାନ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ ପାରିବ । ୩୦୫ ଘଟଣା ରୂପକର
 ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲେ; ୩୦୦ଟି ଘଟଣା ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ
 ହେବ । ୩୦୦ଟି ଘଟଣା ମଧ୍ୟରୁ ବାଛିବାକୁ ହେବ, କେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ
 ସାଧାରଣ ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିବ, କେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ଗବେଷକ,
 ଐତିହାସିକ, ପ୍ରାଚୀନତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିବ—ଓ ସବୋପରି କେଉଁ
 କେଉଁ ଘଟଣା ବିଷୟଟିର ଏକାଢ଼ିକ ଦିଗକୁ ପରିଚିତ କରିପାରିବ
 ବା ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରି ପାରିବ । ଯନ୍ତ୍ର ସମକ୍ଷୀୟ,
 ତା ବିଜ୍ଞାନ ସମକ୍ଷୀୟ କୌଣସି ତଥ୍ୟ ଥିଲେ, ତାକୁ ସ ରଳ ଭାବରେ
 ବୁଝାଇ ଲେଖିବାକୁ ହେବ । ଏସବୁ ଉପାଦାନ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ

ସାରିଲେ ‘ବର୍ଣ୍ଣନାକାଣ୍ଡ’ ବାଛିବାକୁ ହେବ । ଗୋଟିଏ ରୂପକରେ
 ୪ ରୁ ୫ ବର୍ଣ୍ଣନାକାଣ୍ଡ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ
 କଣ୍ଠସ୍ଵରର ବ୍ୟବହାର ରୂପକର ପରିବେଷଣକୁ ମନୋରଞ୍ଜନ କରି
 ପାରିବ । ଲେଖାର ଶୈଳୀମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁସାରେ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
 ପ୍ରତି ବର୍ଣ୍ଣନାକାଣ୍ଡକୁ ସ୍ଵରକୁ ବ୍ୟବସାୟୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବ୍ୟବହାର
 କରାଯିବା ଉଚିତ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଵରକୁ ରୂପକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
 ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଘଟଣାର ବର୍ଣ୍ଣନାଟି ସ୍ଵରର
 ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଗତି କରୁଥିବ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ
 ସ୍ଵରୂପ, ‘କାତ ମମୁରୀପୁ ଗୋଟିଏ ରୂପକରୁ (ସ୍କୁଲର ଛୁଟି
 ଛୁଟିମାନଙ୍କପାଇଁ ଲେଖା) କିଛି ଅଂଶ ତଳେ ଦିଆଗଲା :—

“କାତ”—ରୂପକ :—

ବର୍ଣ୍ଣନା :—ଏ ହେଲା କାତର କାହାଣୀ—ସାଧାରଣ କାତ
 ଗିଲ୍ଲସଟିଏ ଯେଉଁଥିରେ ତିଆରି—ଦୋକାନରେ ମାତ୍ର ଛଅଶା
 ପଇସାରେ ଯାହା କିଣି ପାରିବା । କାତଗିଲ୍ଲସ—ଆଇନା—ଆମ
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଅଛି । ଆଉ ! ସଫା ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି ଗିଲ୍ଲସ—
 ପାଣି ଅଧେ ଭର୍ତ୍ତି କରିବା :—ଲୁହାକଣ୍ଟାଟିଏ ଧରି ଗିଲ୍ଲସର ପତଳା
 ମୁହଁରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ବାଡ଼େଇବା !

ଶବ୍ଦ :—(କଣ୍ଠରେ ଟିଂ, ଟିଂ, କରିବା ଶବ୍ଦ)

ବର୍ଣ୍ଣନା : ସଂଗୀତରେ ଉତ୍ତର ପାଉଛ ନା ? ହାତରେ ଧରି
 ଦେଖିବା ଆସ, ତଳ ତଳ ହୋଇ ପାଣି ଭିତରେ ହଲୁଛି—
 ଏ ପାଖରୁ ସେପାଖ ସବୁ ଦିଶୁଛି, କି ତୋପା ! ଦୁଇ
 ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବରୁ ଏ କ’ଣ ଥିଲା ଜାଣ ? ମୁଁଠାଏ ବାଲି ଓ
 ସୋଡ଼ା ପାଉଁଶ, ମାତ୍ର ୨ଟି ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବରୁ କ’ଣ ପ୍ରଥମ

ଥରପାଇଁ ଏହା ତଥାର ହେଲା ? ନାଁ—ଗିଲସ ସିନା
ବାଂଚର କାରିଖାନାରେ ମାତ୍ର ୧୪ ଦିନ ହେଲା ତଥାର
ହୋଇଛି—‘କାତ’ ବହୁତ ଦିନ ଆଗରୁ ତଥାର ।

ଶବ୍ଦ :—[ଯନ୍ତ୍ର ସଂଗୀତ—ଯେମିତି ବହୁତ ପଛ ଦିନକୁ ନେଇଗଲା
ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ]

ବର୍ଣ୍ଣନା :—କାତର ଇତିହାସ ୨୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ, ଇଜିପ୍ଟର
ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ପ୍ରଥମ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଥଣ୍ଡା କଟେଇବାକୁ
କେତେକ ଫୋନେଟିଆନ୍ ସୈନ୍ୟ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ନିଆଁ
ଜାଳନ୍ତି—ସକାଳୁ ଯେମିତି ଦିଗୁଣ ଥଣ୍ଡା ମାଡ଼ ଆସିଲା,
ନିଆଁ କିନ୍ତୁ ଜଳି ଜଳି ଲାଗି ଯାଇଛି । ସାରା ବର୍ଷ ଅନିଦ୍ରା
ରହି, ଜଗୁଆଳ ସକାଳ ଥଣ୍ଡାରେ ଡୋଳାଉଛି । ସୈନ୍ୟଟିଏ
ପାଟି କରି ଉଠିଲା—

ସୈନ୍ୟ :—(ଦୂରରୁ ପାଟି ଶୁଭିଳା, ବନ୍ଧୁ ! କିଏ ଅଛ, ଭାରି ଶୀତ
ଟିକିଏ ନିଆଁ ଜାଳ ଭାଇ !

ଜଗୁଆଳ :—(ନିଦ ଗ୍ରାସିବା ହାଇମାର) ଆଉ ଦୟାକପରେ
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିବେ—ଥଣ୍ଡା କମିଯିବ ।

ସୈନ୍ୟ :—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାଇ ଆଉ ଥଣ୍ଡା ସହ ପାରୁନି ।

ଜଗୁଆଳ :—(ପୁଣି ହାଇମାର) ହଉ ଦେଖେ ।

ଶବ୍ଦ : (ନିଆଁ ଜଳିବା ଚଢ଼ ଚଢ଼ ଶବ୍ଦ)

ଜଗୁଆଳ :—ମୋ ରାଣ ଭାଇ—ଦେଖିବୁ ଆ—ଜଳଦି ଆ—
ଆଇଲୁ ! ଆରେ ଆସନା—କେତେ ଶୋଇବ । ଦେଖିବ
ଆସ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ।

ଶବ୍ଦ :—(ସେନ୍ୟମାନଙ୍କର ଭରକ୍ତିରେ କଥା ବାଣୀ ଶବ୍ଦ)

ଜଗୁଆଳ :—ଦେଖ ଭାଇ ଏ ବାଲିକ ଦେଖ - ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ମୁଣ୍ଡବାଳ-
ପରି ପାଲଟୁ - ଏ—(ତମକ ପାଟି କରିବା)

ସୈନକ :—(ପାଖକୁ ଆସି) କ'ଣରେ ଟୋକା ।

ଜଗୁଆଳୀ :—(ବିସ୍ମୟପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ) ପାଣିରେ ମୁହଁ ଦିଶିଲପରି
ମୋ ମୁହଁ ଦିଶୁଛି ।

ସୈନକ :—ରାଜସାଗ ଖୁବ୍ ମଦ ପିଇଛୁ ନାଁ ?

ଜଗୁଆଳ :—ବିଶ୍ୱାସ କରୁନା ? ନିଜେ ଦେଖ ।

ସୈନକ :—ସତେ ? ଆଗେ, ଏ ଯେ ଅତି ଶୁଭ ଚିହ୍ନ ।

ଜଗୁଆଳ :—ଛୁଆଁ ନାଁ—ଏ ଦେବତାଙ୍କ ମାୟା ।

ସୈନକ :—ମେମିତି ଧର୍ମ ଯାଜକଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଯିବା । ସେ
ଆମକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସୁନା ଦେବେ । ପୃଥିବୀରେ
ଏମିତି ଜନସାଧକ କେହି କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ।

ସଂଗୀତ :—(ଆନନ୍ଦର)

ବର୍ଣ୍ଣନା :—କାତ. ଆବହାରର କାହାଣୀ—ଲୋକମୁଖରେ ଆଜି
ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । କାହାଣୀ ସତ କି ମିଛ ଜାଣୁନା—କହୁ
ଏତିକି ଜାଣୁ ଯେ, ପ୍ରଥମ କାତର ନମୁନା ଇତିପଠକୁ
ମିଳେ ।

ମଝିରେ ମଝିରେ ଦୃଶ୍ୟର, ଘଟଣାର ଧାରର ପରିବର୍ତ୍ତନ
 ହେବା ଦ୍ଵାରା, ବିଷୟଟି ପରିସ୍କାର ହେଲା ଏବଂ ଶୁଣିବ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ
 ସୃଷ୍ଟିକଲା । ସାଧାରଣ ବର୍ଣ୍ଣନାଠାରୁ “ନାଟକୀୟ ଶକ୍ତିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା
 ଏଥିପାଇଁ ରୂପକରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଶବ୍ଦ ଓ ସଂଗୀତ ଯୋଜନା
 ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ବିଷୟ । ପ୍ରକୃତ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ
 ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ଜୀବନ୍ତ କରିବ କି
 ସଂଗୀତ କିପରି ବିଶେଷ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଛି ତା ମଧ୍ୟ
 ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାର କଥା । ଏ ହେଲା ରୂପକ ଓ ତଥ୍ୟ ସଂବଳିତ
 ରୂପକ କଥା ।

ମଂଚ ଓ ବେତାର ନାଟକ

ନାଟକର ରଚନା ଓ ପରିବେଷଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ‘ମଂଚ’ ଓ
 ‘ବେତାର’—ଏ ଦୁଇଟି ମାଧ୍ୟମର କଥା ବିଚାର କରାଯାଉ ।
 ନାଟକର ଅଭିନୟ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଦେଖିଅଛୁ ।
 ମଂଚ ନାଟକର ପରିବେଷଣ ବା ମଂଚ ନାଟକ କେଉଁ କେଉଁ
 ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍କଳ୍ପ ବା ନିକୃଷ୍ଟ, ଏ ଦୃଷ୍ଟି ଉଠାଣୀରେ ଦେଖିବା ଆମର
 ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ମଂଚ ଲାଗି ନାଟକ ଲେଖିଲାବେଳେ
 ନାଟ୍ୟକାର ମଂଚ ମାଧ୍ୟମରେ କି ପ୍ରକାର ସୁଯୋଗ ଓ ସୁବିଧା
 ପାଆନ୍ତି,—ନିଜର ରଚନାକୁ ଦର୍ଶକ ବୃନ୍ଦକ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପନା
 କରିବାକୁ—ଏହାହିଁ ଦେଖିବା ଦରକାର ।

ପ୍ରଭେଦ କେଉଁଠାରେ ?—

ମଂଚ ନାଟକ ଓ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସହାୟକ ହେଲେ ଅଭିନେତା ଓ ଅଭିନେତ୍ରୀଗଣ । ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ରଚନା, ଦକ୍ଷକଳାକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହୁଏତ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇପାରେ ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ନାଟକ ଉପଯୋଗୀ ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରିଚ୍ଛଳକ ଓ ହସ୍ୟୋଜକଙ୍କ ହସ୍ତରେ, ନାଟକ ସୁନ୍ଦର ରୂପ ପାଇପାରେ । ମଂଚ ଲେଖକ ଚରିତ୍ର ସଂଳାପ ଲେଖିଲାବେଳେ ଶ୍ରବଣକାଶ ଲାଗି ଅଂଶଭଂଗୀର କଳ୍ପନା କରିଥାନ୍ତି । ସଂଳାପର ଶୈଳୀ ହୁଏତ ଅନେକ ସମୟରେ ଅଂଶଭଂଗୀର ସାହାଯ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କର ନ ଥାଏ । ଲେଖକ ବା ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ଏ ସୂଚିକୁ ଅଭିନେତା ଦୂର କରନ୍ତି ତାଙ୍କର ଅଭିନୟ ଶକ୍ତିରେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟରେ, ପୋଷାକ ଓ ପରିଚ୍ଛଦ, ଚରିତ୍ରର ପ୍ରତିରୂପିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଏ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମନରେ । ସଂଳାପ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଚରିତ୍ର କିଛି ଅଂଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଏ, ପୋଷାକ ଓ ରଂଗ ସାହାଯ୍ୟରେ ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ମଂଚ ଲେଖକ ପାଆନ୍ତି, ଦୃଶ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କଠାରୁ । ଦୃଶ୍ୟାବଳୀକୁ ଆକାଶ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହୁଏ ମଂଚରେ । ସ୍ଥାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚକ୍ଷୁ ଆଗରେ ଧାରଣା ଦିଅନ୍ତି ଦୃଶ୍ୟ ଚିତ୍ର ଦ୍ଵାରା ।

କାଳ ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଆଲୋକର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଏ ମଂଚ ନାଟକରେ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ, ପ୍ରସ୍ଫାତ, ଝଡ଼, ତୋଫାନ, ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ଆଲୋକ ଦ୍ଵାରା ପୁଷ୍ଟି ପାରିବ ।

ମଂଚର ନାଟ୍ୟକାର, ଏହି ସବୁ ବସ୍ତୁରେ ସାହାଯ୍ୟଲେଉଟି କାହାପାଇଁ ? ନିଜ ରଚନାକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ପରିବେଷଣ କରିବାକୁ ଦର୍ଶକଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ । ମଂଚ ନାଟକର ଦର୍ଶକବୃନ୍ଦ ହେଲେ ବିଭିନ୍ନ ରୁଚି ଧର୍ମର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ । ସେଥିପାଇଁ ନାଟକଟି ଏପରି ହେବା ଦରକାର, ଯାହା ସବୁ ଅବସ୍ଥାର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ରୁଚିର ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରାଇ ପାରିବ—କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସନ୍ତୋଷପାଇଁ ମଂଚ ନାଟକ ଲିଖିତ ନୁହେଁ । ଏହା ଅବଶ୍ୟ କଷ୍ଟ ସାଧ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଗଣର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ସବଳ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯେ ଅଧିକାଂଶ ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଥିଲେ, ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଥାଏ । ଦର୍ଶକ ହୋଇ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ଆସନ ଅଧିକାର କଲାବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକର ନିଜର ନେଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି-କିନ୍ତୁ ନାଟକର ଅଗ୍ରଗତି ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଗଣରୂପ ନିଏ, ବ୍ୟକ୍ତିର ରୁଚି ଗଣର ରୁଚିରେ ପରି-ର୍ତ୍ତନ ହୁଏ । ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟର ଗୋଟିଏ କୋଣରୁ କରତାଳି ଆରମ୍ଭ ହେଲେ, ତାହା ଦର୍ଶକ-ମଣ୍ଡଳୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଣି ବ୍ୟାପ୍ତପରି ବ୍ୟାପିଯାଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବେତାର ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ସୁବଧା ଓ ସୁଯୋଗକୁ ମଂଚ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଉ । ବେତାର ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅଭିନେତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ନାଟକଟିକୁ ପୃଷ୍ଠାଇବାକୁ, କିନ୍ତୁ ରଂଗମଂଚପରି ତାଙ୍କର ଅଭିନେତାଗଣ ଦୃଶ୍ୟ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଦୃଶ୍ୟ ! ସେଥିପାଇଁ ଦୃଶ୍ୟ ଅଭିନୟଠାରୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଭିନୟର ପଛଟି ପୃଥକ୍ । ଦୃଶ୍ୟ ଅଭିନୟର ଅଂଗଭାଗୀ, କେବଳ ସ୍ୱରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଭିନୟରେ । ଦୃଶ୍ୟ ଚିତ୍ରକର, ବେତାର ନାଟକକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ,

ବେତାରରେ ନିଅନ୍ତି ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜକ-ପେ ଶବ୍ଦ ଦ୍ଵାରା, ସ୍ଥାନ, କାଳ ସ୍ଵରୂପ ଦିଅନ୍ତି । ଆଲୋକ ସଜ୍ଜାର ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବେତାର ନାଟକରେ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ବେତାର ନାଟକ ସମସ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଜଣକପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଏହା ନାଟ୍ୟକାରର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବିସ୍ତୃତ କରାଏ, କାରଣ ସମସ୍ତି ବା ଗଣଙ୍କୁ ଯାହା ଭଲ ଲାଗିବ, ତାହା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଭଲ ଲାଗିପାରେ, କିନ୍ତୁ ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଭଲଲାଗେ ତାହା ଗଣଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗି ନ ପାରେ । ଗଣର ମନକୁ ଅଧିକାର ବା ପ୍ରଭାବିତ କରିବାର ସେ ସୁଯୋଗ, ତାହା ବେତାର ନାଟ୍ୟକାର ପାଏନା—କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଏ ବେତାର ନାଟ୍ୟକାର । ମଂଚପରି ସଂଗୀତର ସାହାଯ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ ବେତାର ନାଟକ ନାହିଁ । ତାହା କେବଳ ଶ୍ରବଣ, ଅବସ୍ଥା, ବୁଝାଇବାକୁ ବା ନାଟକର ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ସଫଳ କରିବାକୁ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ମଂଚପରି ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ କ୍ଳାନ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ କଣ ସଂଗୀତ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ନା—କାରଣ ସମୟ ଅତି ଅଳ୍ପ । ଶ୍ରବଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଉପସ୍ଥେଗ କରିବା ହେତୁ, ଅଧିକ ସମୟ ବ୍ୟାପୀ ପ୍ରସ୍ତର ସମ୍ଭବପରି ନୁହେଁ ।

ଝଡ଼, ବର୍ଷା, ସକାଳ, ସଂଧ୍ୟା, ଜଂଗଲ, ନଦୀ,-ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରତି ଅବସ୍ଥା ଶବ୍ଦ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶ କରି ହେବ ଅଧିକ ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ ମଂଚର ଦୃଶ୍ୟଠାରୁ ।

ଅଭିନେତାଙ୍କ ଅଭିନୟ ପାଇଁ “ରୂପ”ର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ବେତାରରେ । ରୂପଶ୍ରୀମାନ ଅଭିନେତା, ନିଜ କଣ୍ଠସ୍ଵରର ଚମତ୍କାରତାରେ, ବେତାର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ରହି ସୁଦ୍ଧା ଅଧିକ ରୂପର ଅଧିକାରୀ ରୂପେ ରୂପାୟିତ ହୋଇ ପାରିବେ । ମଂଚ

ନାଟକର ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ସମୟ ଆବଶ୍ୟକ ଯାହା ଦର୍ଶକର ଦର୍ଶନଧାରାକୁ ଛିନ୍ନ କରେ । ବେତାର ନାଟକର ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମୟ ଦରକାର କରେନା । ପୃଥ୍ବୀର ଏକ କୋଣରୁ ଅନ୍ୟ କୋଣ । ପରିହାସ କରିହେବ ବେତାର ନାଟକରେ, ଯାହା ମଂଚରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ବେତାର ନାଟକର ରହସ୍ୟ

ଗୋଟିଏ ସମସ୍ଥିତି ବା ଏକସ୍ଥାନରେ ବଢ଼ିନ ଉଚ୍ଚସଂପନ୍ନ, ମନୋଭାବସଂପନ୍ନ ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଏକ ସମୟରେ ମୁଗ୍ଧ କରିବା ଅପେକ୍ଷା, ବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମାକୁ ବୋଧ କରିବାକୁ ଯେ ବୃହତ୍ ଚେଷ୍ଟା ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମତମ କଳାନୁଶୀଳତା ଆବଶ୍ୟକ, ଏହା ଅନୁଭବ କରି, ଆଧୁନିକ ନାଟ୍ୟକାର ହୁଏତ ଏକ ପୃଥକ୍ ମାଧ୍ୟମର ଅପେକ୍ଷାରେ ଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ‘ବେତାର’ ଆବିଷ୍କାର କରି ଏ ମାଧ୍ୟମ ଯୋଗାଇ ଦେଲା । ଅଦୃଶ୍ୟ ନାଟକର ଅଭିନୟ ଶବ୍ଦ ତରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ ହେଲା, ଅଦୃଶ୍ୟ ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଂଚିବାକୁ ଏହି ରହସ୍ୟମୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉଦ୍ଭାବନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ, ନାଟ୍ୟକାର, ଅଭିନେତା ଓ ପରିଚାଳକ କଳ୍ପନାକୁ ବିସ୍ତୃତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ଅଦୃଶ୍ୟ ନାଟକର ଶୈଳୀ କ’ଣ ହେବା ଉଚିତ ? ଅଦୃଶ୍ୟ ନିକଟରେ ଦୃଶ୍ୟ କରାଇବାର ଏକମାତ୍ର ଉପକରଣ ହେଲା ଶବ୍ଦ— ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଓ ସ୍ଥାନ, କାଳ, ଦୃଶ୍ୟର ଶବ୍ଦ । ଲେଖକଙ୍କୁ କେତେ ଶବ୍ଦ ମାଧ୍ୟମରେ ନାଟକଟିକୁ ଲେଖିବାକୁ ହେବ । ମଂଚରେ ଚରିତ୍ରକୁ ଚିତ୍ରିତ ହୁଏ ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦରୁ, ସଂଳାପରୁ ନାମଟି ମଧ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ହୁଏ । “କିଏ ଅଛି—ରୁ ଆଣିଲୁ” କହିଲେ ଗୃହ ମାଲିକ, ସଂଗେ ସଂଗେ ରୁ କପ୍ ଧରି ଆସିଲା ଜଣେ । ପୋଷାକରୁ ବୁଝିହେଲା ଭୃତ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ କେହି । ସଂଳାପର ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ଚରିତ୍ରକୁ ଚିତ୍ରିତବାକୁ । କିନ୍ତୁ ବେତାର ନାଟକରେ ଚରିତ୍ରଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନକୁ ପୃଷ୍ଠା ଭାବରେ ନାଟ୍ୟକାର ବୁଝାଇଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ହୁଏତ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ଚରିତ୍ର, ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କୁ ନାମଧରି ଡାକିଲା । ତାର ଉତ୍ତରରେ ଆଗନ୍ତୁକ ନିଜର ପ୍ରବେଶକୁ, ପ୍ରକାଶରେ ବୁଝାଇଦେଲା । ଏଇଠୁ ମୋଟା ମୋଟି ଧାରଣା ହୁଏ ଯେ, ବେତାର ନାଟକର ମୂଖ୍ୟ ଉପକରଣ ‘ସଂଳାପ’ର ଶୈଳୀ କ’ଣ ହେବା ଦରକାର ।

ସଂଳାପରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ବା ବାକ୍ୟ ନାଟକ ଲାଗି, ତଥା ଅବସ୍ଥା ଲାଗି ଓ ଚରିତ୍ର ଲାଗି ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ, ତାହାହିଁ କେବଳ ବ୍ୟବହାର ହେବା ଉଚିତ । ବେତାର ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ଏକତ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମିତ ସମୟର କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବଧାନରେ ବୃହତ୍ କଳ୍ପନାକୁ ରୂପ ଦେବାକୁ ହେବ । ୩୦ ମିନିଟ ବା ୪୫ ମିନିଟ ମଧ୍ୟରେ ନାଟକର ଆରମ୍ଭ, ବିକାଶ ଓ ସମାପ୍ତି । ସଂଳାପରେ ଏପରି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ଉଚିତ ଯାହା ଶ୍ରବଣ ମାତ୍ରେ ଶ୍ରୋତା ଶବ୍ଦଗତ ଚିତ୍ର ମନ ମଧ୍ୟରେ ଆଙ୍କି

ପାରିବେ । ବ୍ୟୁତ୍କର ବେଠକ ଶାନାରେ ଚରଣ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବ୍ୟୁତ୍କ ସହୃଦ ସ୍ତ୍ରୀପ ପୁଅରୁ ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲେ—“ଆରେ ରବି—ଏ ମୂର୍ଖଟି କେଉଁଠୁ ପାଇଲୁ କହଡ଼ ? ତୋର ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନର ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଏଟି କିନ୍ତୁ ଭଲ ଅତୁଳମୟ । କୋଣାର୍କ କଳାର ଅନୁଶରଣ” । ତିନିଧାଡ଼ି ସ୍ତ୍ରୀପ, ବ୍ୟୁତ୍କର ବିଷୟରେ ଅନେକ କିଛି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ପାରିଲା । ଶ୍ରୋତା ମନ ମଧ୍ୟରେ ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କଲେ, ରବି ଜଣେ ଗବେଷକ, ଐତିହାସିକ ଓ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ମଧ୍ୟ । ଆଗରୁ କହିଛି, ବେତାର ନାଟ୍ୟକାର ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ, କାଳ, ଅବସ୍ଥା, ଘଟଣାକୁ ନାଟକରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ପାରିବେ—ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନାରେ ବିଲତର ରସାରୁ ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ଗାଁ ଗହଳକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ଯାଇ ପାରିବେ । ଏ ସ୍ୱାଧୀନତାହିଁ ଅଧିକାଂଶ ଲେଖକଙ୍କୁ ବେତାର ନାଟକ ପ୍ରତି ଆକ୍ରମଣ ବେଶୀ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ପାରିଛି । ସିଧା ସଳଖ ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବରେ ସ୍ତ୍ରୀପ ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖା ହେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ବେତାର ନାଟକ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା “ବର୍ଣ୍ଣନା ମାଧ୍ୟମରେ ନାଟକ” ଯାହା **Narrative Method** । ଏହି ଶ୍ରେଣୀଟି ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ, ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ ନା, କାରଣ ଦୃଶ୍ୟ ବା ନାଟକର ବିଷୟ ବସ୍ତୁକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଘୋଷକଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରକାଶ କରାଇବା ଅର୍ଥ, ଲେଖକ ଶବ୍ଦ ଚିତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଳାପ ଲେଖିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ଚଂଚଳତାରେ ଯେ ନାଟକ ଗୁଡ଼ିକ ବେତାର ଲାଗି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କଲାବେଳେ ବର୍ଣ୍ଣନା କିଛି ମାତ୍ରାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଭୁକ୍ତ ହେଲା “ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ନାଟକର ବିକାଶ” ଯାହା **Self Contained Method** । ବର୍ତ୍ତମାନର ବେତାର-ନାଟକ-ସାହିତ୍ୟ ଏହି ପଦ୍ଧତିକୁ ଭିତ୍ତି

କରି ଅଗ୍ରଗତି କରୁଛି । ଏହି ପଦ୍ଧତି ଅନୁଯାୟୀ, ଶେଷ ସଂଯୋଜନା ସମ୍ଭବପର ନହେଲେ ସଫଳାପ ହାସଲ ନାଟ୍ୟକାର ଦୃଶ୍ୟ, ସମୟ, ଘଟଣା, ସମସ୍ୟା, ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ।

ବେତାର ନାଟ୍ୟକାର ନାଟକ ଲେଖିଲାବେଳେ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଶ୍ରୋତା ଯେପରି କ୍ଳାନ୍ତ ବା ବିରକ୍ତ ନ ହୁଅନ୍ତି । ଥରେ ଆଗ୍ରହ କମିଗଲେ, ଶ୍ରୋତା ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ନାଟକରୁ ସଂଗୀତ ରାଜ୍ୟକୁ ଯାଇ ପାରିବେ । ବିଷୟବସ୍ତୁ ସମସ୍ୟାମୂଳକ ହେଉ ବା ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ହେଉ, ଉପସ୍ଥାପନା ସରଳ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଜଟିଳ ଭାଷା, ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବୁଝିବାକୁ ଶ୍ରୋତା ସମୟ ନେବେ—ଶ୍ରୋତା ତାଙ୍କ ସମୟ ନେଇ ବୁଝିପାରିବା ସମୟକୁ, ନାଟକ ଅନେକ ଆଗେଇ ଯିବୁଣି—ପୂର୍ବାପର ସଂବନ୍ଧର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଥରେ ଛିନ୍ନ ହେଲେ, ଅଦୃଶ୍ୟ ନାଟକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଗ୍ରାବ୍ୟ ହୋଇଯିବ ।

ନାଟକକୁ ସରଳ ଓ ଶ୍ରବଣ ଉପଯୋଗୀ କରିବା ନିମିତ୍ତ, ଲେଖକ ‘ଘଟଣା’ର ସଂଖ୍ୟା ଅତି ଅଳ୍ପ ରଖିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଚରିତ୍ରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ମଂଚରେ ୨୦/୨୫ଟି ଚରିତ୍ରକୁ ଦର୍ଶକ ମନେରଖେ କାରଣ ଆଖିରେ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବେ । ବେତାର ନାଟକରେ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ସ୍ୱର ଶୁଣି ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେବ । ୨୫ଟି ସ୍ୱର ପରେ ପରେ ନାଟକରେ ଶୁଣିଲେ, ସ୍ୱରର ବନ୍ୟାରୁ ସେ କେଉଁଠି କୌଣସି କଲ, କିମ୍ବା କି ଆଶ୍ରୟ ପାଇବେ ନାହିଁ ଓ ନାଟକଟିକୁ ଉପଭୋଗ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସଫୋରାସ୍ତ୍ର ବେତାର ନାଟକରେ ତିନୋଟି କି ଦୁଇୋଟି ଚରିତ୍ର ଥାନ୍ତି ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ, ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟାର ଚରଣ ମଧ୍ୟରେ ବେତାର ଲେଖକ ରଂଗମଂଚର ଦୃଶ୍ୟ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ଯାହା ଫୁଟାଇବାକୁ ଅସମ, ବେତାର ନାଟକରେ ସେ ସମସ୍ତ ଫୁଟାଇବାକୁ ସେ ସକ୍ଷମ । ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦବିନ୍ୟାସ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଶୈଳୀ, ଉଚ୍ଛ୍ୱସ୍ତ ସାହିତ୍ୟର ପରିରୂପକ । ବେତାର ନାଟକ ଓ କଥକା, ବା ବେତାର ଲେଖା ଏହି ଶୈଳୀ ଅନୁସରଣ କରୁଥିବାରୁ, ଏହା ଉଚ୍ଛ୍ୱସ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ । ଅନେକଙ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତି ଧାରଣା ଥାଇପାରେ ଯେ, ସରଳ, ସହଜ ଓ କଥୋପକଥନ ଶୈଳୀରେ ଯାହା ଲେଖା ହୁଏ, ତାହା ଅସମାପ୍ତ ଭାଷା ଏବଂ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାହିତ୍ୟ ହିସାବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନୁହେଁ । ଏ ମତ ହୁଏତ ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ବେତାର ଲେଖକ ଅସମାପ୍ତ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କଲେ ସୁଦ୍ଧା ପୁରା ଗାର୍ଜ୍ଞି ଓ ଅତି ଶସ୍ତା ନୁହେଁ । ଏହି ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।

ବେତାର ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କୁ ଶେଷରେ ଏହିକି କହି ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ନାଟକଟି ଲେଖିସାରି ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଅଭିନେତାକୁ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ପଢିବାକୁ କହିବେ । ଲେଖକ ଆଖିରୁ କି ନାଟକଟି ଶୁଣିବେ—ସେତେବେଳେ ଶବ୍ଦ ମାଧ୍ୟମରେ, ନାଟକର ବିଷୟବସ୍ତୁ, ଚରଣ ପ୍ରଭୃତି ଠିକ୍ ମନ ମଧ୍ୟରେ ଆସି ହେଲା କି ନାହିଁ ତାହା ଅନୁଭବ କରି ପାରିବେ—ଯେଉଁଠି ଅନୁଭବ କରିବାରେ ଅସୁବିଧା ଉତ୍ପନ୍ନବ, ସେଇଠି ତାକୁ ପୁଣି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ, ଶବ୍ଦ-ଯୋଜନା ବା ଶବ୍ଦ ବିନ୍ୟାସ କଥା ।

ବେତାରର ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କହିଲେ, ବିଶେଷ ପ୍ରକାରର ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ ତାହା ବୁଝାଯାଏ ଯେପରିକି କି ବିଦ୍ୟାଳୟର ଗୁରୁ ଗୁରୀମାନଙ୍କ ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ନାରୀମାନଙ୍କ ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଶ୍ରମିକ ମଜଦୁରମାନଙ୍କ ଲାଗି ଓ ଗାଁଗଡ଼ଜାତରେ ବାସ କରୁଥିବା ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଇତ୍ୟାଦି । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶ୍ରୋତାମଣ୍ଡଳୀ ବିଭିନ୍ନ ରୀତିର, ତେଣୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଉପସ୍ଥାପନ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ହୁଏ । ଆଲୋଚନା କ୍ରମ, ରୂପକ, ନାଟକ ପ୍ରଭୃତିର ଶୈଳୀ ସେଥିପାଇଁ ପୃଥକ୍ । କଥିତଭାଷା ବେତାରର ପ୍ରକୃତ ଶୈଳୀ । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଲାଗି କଥିତ ଭାଷାର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ବା ଧାରା ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ଉଚିତ । ଗୁରୁ ଓ ଗୁରୀମାନଙ୍କ କଥା ଧରାଯାଉ । ସରଳ ଭାଷାରେ, ଶିକ୍ଷକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ, ପ୍ରତି ବିଷୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରନ୍ତି, ପଠିତ, ଲିଖିତ, ଓ କଥିତ ଭାଷା ସହିତ ଗୁରୁ ପରିଚିତ ହୁଏ କାରଣ ବହୁରେ ପଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଭାଷା, ଶିକ୍ଷକଙ୍କଠାରୁ ବିଷୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପାଏ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ, ଓ ନିଜେ ଲେଖି ବସିଲେ, ବ୍ୟବହାର କରେ ବୁଝାଯୁ ପ୍ରକାରର ଭାଷା । ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଲିଖିତ ଭାଷାଦ୍ୱାରା, ପତ୍ରପାତ୍ରରେ ପାଶ୍ କରିବାକୁ ହୁଏ । କଥିତ ଓ

ପଠିତ ଶ୍ରୀଷ୍ଠା, ଉତ୍ତମୁର ସଂମିଶ୍ରଣରେ ଗୁପ୍ତ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରକାରର ଶ୍ରୀଷ୍ଠା ବ୍ୟବହାର କରେ । ପୁସ୍ତକ-ଶ୍ରୀଷ୍ଠା ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ, ନିଜର ଭାବର ପ୍ରକାଶ ଲାଗି, ସେ କଲ୍ପନା କରିବାର ଶକ୍ତି ହରାଇବସେ । ସାଧାରଣତଃ, ଏହିକାରର ଦୁର୍ବଳତା ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କଠାରେ ଦେଖାଯାଏ । ବେତାର ପ୍ରସାର, ଏହି ପ୍ରକାରର ଦୁର୍ବଳତାରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସାହାଯ୍ୟକରି ପାରିବ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଅଂଶରେ ଏହା ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କଳ, କାରଖାନା, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆବିଷ୍କାର, ନାନା ଜଟିଳ ତଥ୍ୟ, ପଶୁ, କୀଟ, ପତଙ୍ଗ, ଉଦ୍ଭିଦ-ଜୀବନ ସମସ୍ତ ସ୍ୱାବସ୍ଥାମାନ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ସହିତ ବୁଝାଇବାର ସୁବିଧା ବେତାରର ପ୍ରସାରରେ ମିଳେ । ଦେଶ ଓ ବିଦେଶର ସହର, ସହିତ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ କରାଯାଇ ପାରିବ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ । ଦୃଶ୍ୟାବଳୀକୁ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନାରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଏ—ଏକୃତ ବିଷୟଟିକୁ ହୃଦୟଂଗମ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ବହିରେ ବାଦର ଛବି, କଙ୍ଗାରୁର ଛବି ଓ ବର୍ଣ୍ଣନା ପଢ଼ି ସାରିଲା ପରେ, ଯଦି ଶବ୍ଦ ଯୋଜନା ସହିତ ଶୁଣିଲେ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଅନେକାଂଶରେ, ତାହା ଗୁପ୍ତର ସ୍ମରଣ ଶକ୍ତିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଶ୍ରୀଷ୍ଠାର ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ଏ ସ୍ଥାନରେ, ବିଶେଷ ସାବଧାନତାର ସହିତ ହେବା ଏକାନ୍ତ ବାସ୍ତବ । ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କର ସାଧାରଣଜ୍ଞାନ ଓ କଲ୍ପନାର ବିସ୍ତୃତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟରଖି, ବିଷୟଟିକୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯିବା ଉଚିତ । ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ତରରେ ନିର୍ଭର କରେ ଆଲୋଚକ ବା ରୂପକ ଲେଖକଙ୍କ କଲ୍ପନା ଶକ୍ତି ଉପରେ । ଧାର୍ଯ୍ୟ, ଇତିହାସ, ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁ ଭାବରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ଲିଖିତ ହୁଏ

ଲେଖାଯାଇ ଥାଏ, ତାହା ଗ୍ରନ୍ଥକୁ କେବଳ ମୁଖସ୍ଥ ହାସ୍ତ ସ୍ମରଣ ରଖିବାକୁ ହୁଏ, ଓ ଏଥିପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ, ଇତିହାସ ଶୁଷ୍କ ମନେ ହୁଏ । ଇତିହାସର ଘଟଣାବଳୀ ଧନ୍ଦ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ରୂପକ ଆକାରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ, ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ସ୍ମରଣ କରିବାକୁ ତେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହୁଏନା, ତାହା ଆପେ ଆପେ ସ୍ମୃତିରେ ସଂଚିତ ହୋଇଯାଏ । “ହିମାଳୟ ଜୟ” ପରେ ବି. ବି. ସି (ବ୍ରିଟିଶ୍ ବ୍ରିଡ଼ଜ୍ ଲାଷ୍ଟିଂ କରପୋରେସନ୍) “ହିମାଳୟ ଆରେଡ଼େସ” ଶୀର୍ଷକ ଗୋଟିଏ ରୂପକ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ହିମାଳୟର ଭୌଗୋଳିକ ବିବରଣୀ; ହିମାଳୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚଳିତ ବିଶ୍ୱାସ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ହିମାଳୟର ପ୍ରାଚୀନ-ଏପରି ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଗଲା ଯେ, ‘ହିମାଳୟ ଆରେଡ଼େସ’ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଦୁର୍ଗମ ଅଭିଯାନ ରୂପେ ରୂପାୟିତ ହେଲା । ତା ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପ୍ରତିଥର ବିଫଳ ହୋଇ, ମନୁଷ୍ୟ ଆଶା ହରାଇ ବସିଲା-ସିମଶଃ ରୂପକଟିର ଗତି ଦୃଷ୍ଟି ପାଇଲା-ଏହି ବୃଦ୍ଧି ଲାଗି ଭ୍ରଷାମୟ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା--ଶ୍ରୋତୃମଣ୍ଡଳୀ ବର୍ଣ୍ଣନାକାଶଙ୍କ ସହଜ ପ୍ରକୃତରେ ଯେପରି ହିମାଳୟ ଆରେଡ଼େସ କରୁଥାନ୍ତି । ମନ ମଧ୍ୟରେ ବରଫଝଡ଼, ବରଫ ଶବ୍ଦର ପତନର ଶବ୍ଦ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ପରିଚିତରୂପେ ଆକିଦେଲା । ଭ୍ରଷା ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତେଜନା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା; ଭ୍ରଷାର ଶୈଳୀ, ଶବ୍ଦର ଉଚିତ ବ୍ୟବହାର କେବଳ ଶ୍ରବଣ ମାଧ୍ୟମରେ, ପ୍ରକୃତ ରୂପକୁ ରୂପାୟିତ କରିଦେଲା । ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଦୁର୍ବୋଧ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ଚୁକ୍ତ, ଅତିମାତ୍ରରେ ଅଲଙ୍କାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭ୍ରଷା ଓ ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ, ଶ୍ରବଣ ମାଧ୍ୟମରେ ରସ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବନି ।

• ଏଠି କହିବାର କଥା ଯେ, ଉଚ୍ଚାରଣର ସ୍ୱାଭାବିକ ଗତିକୁ ବାଧା ଦେବାପରି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ନ ହେବା ଉଚିତ ।

ବିବିଧ ଅର୍ଥ ବୁଝାଉଥିବା ଶବ୍ଦକୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ନ କରିବା
 ଉଚିତ । ନାଶ୍ୱମାନଙ୍କଲଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଷୟ ନିର୍ବାଚନ
 ଠାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତଯାଏ ଏହିପରି ବିଶେଷତ୍ୱମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ।
 ଧରନ୍ତୁ, ଫଲେଇ ଓ ପାକପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରଭୃତି କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରସ୍ତୁତଟି
 ଏମିତି ହେବା ଦରକାର—ଭାଷା ଓ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଏପରି
 ହୁଏ ଦରବାର ଯେ ଶ୍ରୋତା ଆଖି ଆଗରେ ସିଲେଇଟିକୁ ଦେଖିଲେ
 ଭଲ, ଓ ରାଜଶାଠି ରାଜଲପର ଅନୁଭବ କରିବେ । ପରିବାରର
 ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ସମସ୍ୟାରେ ଗୃହଣୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମନ୍ୱୟରେ
 ଆଲୋଚନା କଲବେଳେ ସାଧାରଣ ଗୃହ, ପରିବାରର ‘ଜୀବନ
 ଧାରଣା ନୀତି, ଅଭ୍ୟାସ ଓ ଅବସ୍ଥାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବା ଉଚିତ ।
 ଏ ସମନ୍ୱୟରେ ଆଲୋଚନା କଲବେଳେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନମାନ ଉଠିବା
 ସମ୍ଭବ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚକ ସ୍ମରଣ ରଖିବା
 ଉଚିତ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଆମର ଗାଁ ଗହଳରେ ଥିବା ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ
 ଲଗି କିଛି କହି ବସିଲେ, ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାରର ଶୈଳୀ
 ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ଅନେକଙ୍କ ଧାରଣା ଯେ, ଗାଉଁଲି ଡଙ୍ଗାରେ
 କଥିତ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ଓ ଉଚ୍ଚାରଣ, ବିଷୟକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ରୂପରେ
 ପରିବେଷଣ କରାଇ ପାରିବ । ଏ ଧାରଣା ହୁଏତ ଯଥାର୍ଥ; କିନ୍ତୁ
 ଆମର ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ବିଷୟଟିର ବ୍ୟାଖ୍ୟାଠାରୁ
 ଯେପରି ହାସ୍ୟରସର ମାତ୍ରା ଅଧିକ ନ ହୁଏ, ବା ଅଧିକ ଦୁଃଖାଧ୍ୟ
 ନ ହୁଏ । ଆଲୋଚକ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ
 ବୋଲି ଧାରଣା କରନ୍ତି ଓ ନିଜେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନ ବୋଲି ପରିଚୟ
 ଦିଅନ୍ତି ନିଜର ଆଲୋଚନାରେ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଲେଖାର
 ଶୈଳୀକୁ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରେ ଏବଂ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅବସ୍ଥାରେ,
 ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ସ୍ୱେଦ ଓ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଶ୍ରୋତା

ଓ ବକ୍ରାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବଧାନ ଓ ଦୂରତ୍ତ ସୃଷ୍ଟିକରେ ।
 କିନ୍ତୁ ବେତାର ପ୍ରୟୋଗ ମୁଖ୍ୟ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ହେଲା, — ମନ
 ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରଠାରୁ, ଏହା ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଅତି ନିକଟରେ । ଶ୍ରୋତାଙ୍କ
 କାନପାଖରେ ଦିପଦ କଥା କହି, ଏହା ବିଶ୍ୱାସୀ ବନ୍ଧୁର
 ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତିଭଜନ ହୁଏ ।

ପ୍ରକାଶକ, ଶ୍ରୀ ଶାରଦା ପ୍ରେସରେ ପ୍ରଦିନକୁମାର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ